

XVII. évfolyam

7. szám

Budapest, 1927 április 1

CSENDŐRSÉGI LAPOK

MEGJELENIK
HAVONTA KÉTSZER

SZERKESZTI
PINCZÉS ZOLTÁN
SZÁZADOS

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre — — — 12 pengő
Félévre — — — 6 pengő
Negyedévre — — 3 pengő

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL,
BUDAPEST, I. ORSZÁGHÁZ-UTCA 30

ÁRJEGYZÉK.

I. Nyomtatványok, szolgálati könyvek és előjegyzések.

A nyomtatványok csak **ivenként** (nem darabonként) rendelhetők!

Az **őrsnyomtatvány** ára **10** ivenkinti rendelésnél: kis alak (34×42), 20 fillér helyett **15** fillér;
nagy alak (42×52), 40 fillér helyett **30** fillér.

Sziveskedjék nyomtatványok rendelésénél **okvetlen** a raktári számra hivatkozni.

A) Gyalog és lovas csendőr őrsök és szakaszok részére:

R. sz.	P	R. sz.	P
5	95	103	10
95	30	33	02
23	02	22	02
43	02	120	02
91	02	96	02
101	30	59	02
	02	16	02
53	02	19	04
41	02	18	02
30	02	28	02
127	40	48	02
51	02	121	02
52	02	116	50
55	60	82	02
60	02	110	02
94	02	83	02
99	02	56a	20
102	30	92	32
123	80	93	30
124	80	92, 93	62
111	15	112	32
111	24	104	80
49	02	20	02
32	04	21	02
56	20	68	03
4	95	31	02
6	95	34	02
35	02	36	02
50	02	37	02
108	05	97	02
11	20	29	02
44	02	264	02
8	40	15	30
8	04	38	02
64	20	2	32
64	20	13	32
65	28	70	02
66	28	115	02
17)		42	04
128)	02	47	02
129)	02	9	95
61	04	10	20
62	04	10a	80
63	04		

CSENDŐRSÉGI LAPOK

SZERKESZTI PINCZÉS ZOLTÁN SZÁZADOS

ELŐFIZETÉSI ÁRA: Egész évre 12 pengő,
félévre 6 pengő, negyedévre 3 pengő

Megjelenik
havonta kétszer

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
Budapest, I., Országház-utca 30.

*Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy Isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában.*

Amen.

A párisi határozat.

A párisi nagykövetek tanácsa végre meghozta azt a régen várt döntését, amellyel a Magyarországon működő szövetségi katonai ellenőrző bizottság tevékenységét megszünteti. Örömmel fogadjuk ezt a hírt, amely az entente-bizottság díctelen szerepének végét adja tudtul. Igaz, hogy a katonai ellenőrzés ezzel még nem szűnt meg egészen, csak módosult. De az ellenőrzés új módja azért még sem lesz oly megalázó és bosszantó, mint volt a régi. Jövőben a katonai ellenőrző bizottság egy angol tábornok elnöke alatt Genfben fog székelni s kutatásokat és nyomozásokat csak akkor teljesíthet, ha a feljelentést a népszövetség tanácsa alaposnak tartja s a bizottságnak Magyarországra való kiszállítását szükségesnek találja.

Első pillanatra úgy tűnik fel, mintha a rendszerváltozásnak különösebb jelentősége és következménye nem volna, pedig annak úgy alkotmányjogi, mint az ellenőrzés gyakorlati keresztülvitele szempontjából kiváló fontossága van.

Annak idején az ellenőrző bizottságot a trianoni békeszerződés alapján küldték a nyakunkra, azzal a szemforgató és nagyképüsködő indokolással, „hogy a nemzetek fegyverkezésének általános korlátozása előkészíthető legyen.“ A nemzetek békéjét s a háborúnak egyszer s mindenkorra való kiküszöbölését fennen hangoztatva, leszerelték bennünket, ők maguk: a nagyhatalmak és apró szövetségeseik állig fölfegyverkeztek és fegyverkeznek tovább, még ma is. Minket és volt fegyvertársainkat úgy leszerelték, hogy minden modern hadieszköz nélkül, fegyvertelenül és számba nem jöhető, kis hadsereggel állunk itt Európa szívében, míg ők amellet, hogy embereiknek milliói vannak fegyverben, a tudomány és a technika minden újabb vívmányát a hadikészülődés szolgálatába állították.

Mintha csak rossz lelkiismeretük szavára hallgatnának, amikor lefegyverzettségünkkel szemben szükségét találják lázas fegyverkezésüknek, attól remegve, hogy elveszthetik azt, amit tőlünk az igazság ellenére vettek el.

Csak öklünk van és megdönthetetlen igazságunk s mégis félnek tőlünk, pedig mi sohasem kívántuk a másét, csak a magunk jussát nem hagytuk, a magyar katona sohasem hódító hadjáratban, hanem a haza földjének védelmében vérzett el.

Most, amikor a nagykövetek tanácsa megszüntette a katonai ellenőrző bizottság működését, ezzel a határozatával elismerte békekészségünket s hogy mindazt, amit a trianoni szerződésben vállaltunk, becsülettel állottuk. Lefegyverzési kötelezettségünknek őszintén eleget tettünk s a nagyköveti határozat tanuságtétel amellet, hogy mindazok a feljelentések, amelyeket hadiszerkészlet elrejtése, fegyverkezés s más címeiken tettek ellenünk, csak rosszakarató gyanúsítások voltak.

A mi becsületességünk és békeszeretetünk bírta rá a nagyhatalmakat arra, hogy katonai ellenőrzésünk megalázó formáját megváltoztassák s azt a jövőben lehetően nemzeti önérzetünk megalázása és önállóságunk megsértése nélkül hajtsák végre.

Most már véget ér az a tarthatatlan állapot, hogy alaptalan besugásokra, egyes szomszédaink rágalmaira minden indok nélkül belügyeinkbe avatkozzanak, hogy világgá kürtölhessék hazugságaikat ellenséges szándékainkról s minden szennyet ránk szórva, pellengérré állítsanak bennünket.

Mindig féltettük a magunk s tiszteltük a más nemzetek szabadságát. Jóleső érzéssel tölt el épen azért bennünket, hogy az ellenőrző bizottság működésének megszüntetésével, egyik szabadságjogunknak újra birtokosává lettünk s ismét egy jelentős lépést tehattunk teljes nemzeti önállóságunk és függetlenségünk felé. Tudjuk, hogy ebben kiváló szerepe van két, irántunk jóakarató nagyhatalomnak, Angliának és Olaszországnak, akik ráeszméltek már a nagy igazságtalanságra, amely bennünket ért s akik felismerve az európai nemzetek közötti súlyos értékünket, lovagiasan és megértően mellettünk hallatták szavukat s vetették latba hatalmas befolyásukat. Köszönjük a felénk nyújtott barátságos kezet. Dicsőséges multunkkal s jelenünk esapásainak férfias hordozásával rászolgáltunk e nemes cselekedetre.

S a két nemzetnek érdekeink mellett való sikrasszállását örömmel látjuk még azért is, mert a párisi határozat, amely az ő fellépésükre lett ránk nézve kedvező, az első rés, amelyet az örökkévalónak tartott trianoni béke szenvedett.

Ezt a papirozt megmásíthatatlannak tekintették azok, akik süketek voltak mindig, ha a mi igazságunkról, de az ő javukról volt szó. S íme a esoda megtörtént. Az igazság, amit gúzsba kötöttek, megmozdult s már döngeti Trianon kapuját. Az igazság pedig olyan, mint a lavina, ha egyszer megindul, nem lehet többé megállítani s elsöpör útjából mindent, ami neki ellene mer állni.

Párisi határozat, örömmel üdvözlünk. Látóhatárunk már derengeni kezd. Mégis csak valóra válik, amiben hittünk eleitől fogva: Megvirrad már nemsokára!

Fegyverhasználat az új Szolgálati Utasítás alapján.

Irta: SOLTÉSZ IMRE ezredes.

A közel jövőben immár meg fog jelenni az új csendőrségi Szervezeti és Szolgálati Utasítás. Ebből az utasításból lapunk hasábjain ismertetni fogom azokat a lényegesebb rendelkezéseket, melyek a régi utasításunk hasonló tartalmú szabályai helyett lépnek érvénybe. Ez alkalommal a fegyverhasználatot ismertetem, hogy addig is, míg az új Utasítás kezünkbe kerül, ennél a legfontosabb résznél előre tájékozást szerezzünk a változásokról.

Az eddig érvényben lévő csendőrségi Szervezeti Utasításunk 12. §-ban ismertetett csendőrségi fegyverhasználati eseteket az új Szolgálati utasítás 330. pontja a következő módosítással sorolja fel:

„A szolgálatban álló csendőr fegyverét mindenki ellen használni jogosult:

1. aki őt tettelesen megtámadja vagy támadással veszélyesen fenyegeti.

Ellenben köteles használni:

2. ha másnak közvetlenül, jogtalanul és súlyosan veszélyeztetett életét, testi épségét, személyes szabadságát vagy vagyonát másként megvédeni nem lehet;

3. ha valaki a csendőrt szolgálati ténykedésben, a fegyverhasználatval való fenyegetés dacára tettelesen akadályozza és az ellenszegülést másként megtörni nem lehet;

4. ha az a felfegyverzett egyén, akit a csendőrnek el kell fognia, fegyverét a fegyverhaszná-

lattal fenyegető felszólítás dacára le nem teszi, vagy védett helyzetéből előjönni vonakodik és lefegyverzésére más mód nincsen;

5. ha az elfogott vagy elfogandó veszélyes gonosztevő menekül, a fegyverhasználatval fenyegető rákiáltás dacára meg nem áll és feltartóztatására más mód nincsen;

6. ha a néptömeg, amelynek szétoszlata elrendeltetett vagy a közbiztonság érdekében szükséges, a szétoszlásra való felhívás és a fegyverhasználatval való fenyegetés dacára szét nem oszlik és a szétoszlás másképp nem lehetséges;

7. ha valaki háború idején vagy rendkívüli viszonyok között magát gyanússá teszi és a felhívásra kielégítő válasz nélkül elszalad;

továbbá az országhatáron és az országhatár mentén:

8. ha községeken kívül vezető mellékutakon éjjel — árukkal vagy más szállítmányokkal pedig nappal is — három vagy több egyén a fegyverhasználatval fenyegető rákiáltás dacára meg nem áll, hanem egyenkint vagy valamennyien megfutamodnak s feltartóztatásukra más mód nincsen;

9. ha a csendőr partunkon vagy annak közelében éjjel — fedett vagy megrakott vízi járóművekkel pedig nappal is — gyanús egyéneket talál s ezek a fegyverhasználatval fenyegető kétszeri rákiáltásra meg nem állnak, illetőleg ebbeli szándékuknak kétségtelen bizonyítékát nem adják, hanem egyenkint vagy valamennyien menekülni igyekeznek.

Semmiesetre sincs helye a fegyverhasználatnak olyan személyek vagy járóművek ellen, amelyek már túljutottak az ország határán.“

Santiago de Cuba.

Irta: dezséri BACHÓ LASZLÓ ny. tüzérszázados.

Többnapos havannai tartózkodás után a körülbelül ezer kilométer hosszú szigeten végighúzó vasúti fővonalon Cuba legszebb részének, Oriente tartományának a fővárosába, Santiago de Cubába utaztam el, utazásom alatt kisebb pihenőket tartva, melyek alatt az egyes provinciák érdekes tájait és városait megtekinteni bő alkalmam akadt.

Matanzas tartományban, amerre a szem ellát, főképen csak cukornád-ültetvényeket lát az ember, de sok még a legelő és a műveletlen terület is, melyeket újabban az amerikaiak kezdenek művelés alá venni a tekintélyes számú, kivált Spanyolországból bevándorolt munkás felhasználásával, mert az ültetvényesek, hacsak kikerülhetik, a megbízhatatlan néger munkást állandó munkára nem szeretik alkalmazni. Az amerikai tőke az utóbbi években igen erősen terjeszkedik: egész részvénytársaságok foglalkoznak a Cubában még nagy-kiterjedésű műveletlen területek összevásárlásával és új ültetvények létesítésével. De bár a tőke amerikai, a munkás sohasem az, fizikai munkára a trópusok alatt amerikai ember nem vállalkozik. Ez az amerikai előretörés meglehetősen idegesíti a cubai patriótákat és a konzervatív ültetvényeseket, mert az amerikai gazdasági inváziótól függetlenségüket nagyon féltik.

Santa Clara tartomány a következő, melyen átszáguld az amerikai kényelemmel berendezett és nagyon tisztán tartott cubai gyorsvonat. A kilátókoesi szellős balkonján alig érzi az ember a trópusi meleget s így nagyszerűen élvezi a szép folyóparti részletekben is gazdag, áldott vidéket, hol már nem a cukornád az uralkodó növény, hanem a dohány. A tartomány fővárosát, Santa Clarát futólag néztem meg; jellemzésére elég, ha azt mondom: ósrégi, csendes, álmos spanyol kisváros.

Camagüey provinciában a megszokott cubai táj-

képet nagy mocsarak, buja rétek és legelők tarkítják. A sok legelésző gulya és ménes szinte a magyar puszták hangulatára emlékeztetne, ha a mi akácaink és jegegyeink helyett nem a pálmákkal és gyapotfákkal találkozna az ember mindenütt. Mint Cubában általában, itt is kevés embert lehet látni a viszonylagosan nagy-kiterjedésű területen, mert sok a parlagon levő terület és a lakosság igen gyér. Ezen a vidéken nem a cukornád az uralkodó; nagy dohány- és ananászültetvények tarkítják a cukorültetvények meglehetősen egyhangú képét, de akad igen sok gyümölcstermelő ültetvény is, mely termelési ággal belterjesen az amerikai invázió óta kezdenek foglalkozni. Mi mindent lehetne csinálni ebből a gyönyörű paradicsomból, ha nem volna oly kevés a munkaerő! A színes lakosság kitűnően bírja az éghajlatot, de a rabszolgaság megszüntetése óta munkateljesítménye nagyon csekély, az európai bevándorlók pedig nem szeretnek idejönni, mert a sok kisebb-nagyobb folyó árterületén és azokon túl is, az esős évszakban nagy és áthatolhatatlan mocsarak keletkeznek, melyek igen kellemes tartózkodási helyek lehetnek a kócsagok, pelikánok és az apró cubai alligátorok számára, de annál kellemetlenebbek az emberre, nevezetesen az európaira nézve, mert a milliárdnyi, hihetetlen nagyságú szunyog ellen alig lehet védekezni. A sárgaláz veszélye, bár a viszonyok már lényegesen javultak, itt még nincsen teljesen kiküszöbölve. Az ivóvíz is rossz s így érthető, hogy a negereken és egyéb színesbőrűeken kívül, kik e tekintetben nem valami kényesek, más ember nem nagyon szeret a letelepülésre vállalkozni, legfellebb a tartomány hegyesebb részeiben, hol a levegő egészségesebb s ahol nem marja az embert a trópusok egyik legborzasztóbb átka, a temérdek szunyog. A spanyol uralom idején a mocsaras vidék nagyszerű stratégiai előnyeit a felkelők kitűnően kihasználták, ide nem igen követhették őket a sárgaláztól amúgy is erősen megtizedelt spanyol seregek s ha követték is, velük szemben a felkelők az alig járható, az esős évszakban pedig nagyobbára teljesen járhatatlan vadonban óriási előnyben voltak. Akkoriban a mai nagyszerű

Amint látjuk, az új utasítás csupán az 1. pont esetét mondja olyannak, amikor a csendőr „jogosult” fegyverét használni, a többi pont esetében a fegyverhasználat „kötelesség”, amelynek megszegése éppen úgy, mint a jogtalan fegyverhasználat, megtorlást von maga után.

Az első pont esetében a csendőr a helyzet összes körülményeinek mérlegelésével szabadon határoz afelett, hogy fegyverét használja-e, vagy sem s a fegyverhasználat mellőzése miatt csak akkor van eljárásnak helye, ha támadójával szemben gyáván viselkedett, vagy ha lefegyverezték.

Az új utasítás kimondja továbbá, hogy az 1. és 6. pontok alatt felsorolt esetek kivételével a többi esetben a lőfegyvert csak akkor szabad használni, ha a lövés által ártatlan egyének élete közvetlenül nincsen veszélyeztetve. A régi Szolgálati Utasítás csak a 65. §. 6. bekezdésének végén, és pedig végső szükség esetében engedi meg a lövést, a 66. §. 4. pont 4. bekezdésénél pedig megtiltja a lőfegyver használatát, ha a lövés célt tévesztve, a menekülő veszélyes gonosztevő helyett más ártatlan embert érhetne.

Kimondja továbbá az új utasítás, hogy a fegyvert megtorlás céljából használni nem szabad.

Az új utasítás kibővíti a csendőr fegyverhasználati jogát akkor, ha el nem hagyható őrhelyre, mint katonai őr lesz felvezetve. Ekkor fegyverhasználati joga kibővíül a Szolg. Szab. I. Rész 577. pontjának b) alpontjában megjelölt esettel, amikor is kötelessége fegyverét használni az ellen, aki őt nyomban és előrebocsátott figyelmeztetés dacára is sértegeti.

vasúti hálózat nem létezett, az utak sem voltak mindenütt rendszeresen kiépítve s csak így érthető meg, hogy a sokkal kisebbszámú felekező-sereggel szemben a túlerőben levő spanyol katonaság aránylag csekély eredményt tudott elérni. A száraz évszakban viszont az iható folyók és források legnagyobb része kiszárad s az emberek és állatok itatására csak igen kevés forrás szolgál, melyeknek a helyeit a bennszülöttek természetesen nem árulják el idegeneknek.

Camagüey vidékének jellegzetes alakjai a lovas monterok, a csikósok és kanászok. Tudnivaló, hogy itt, mint Cuba szigetén általában, mindenki lovon jár, vagy kocsin, a városokon kívül gyalogos embert alig látni. Aki a jellegzetes cubai életet és szokásokat akarja megismerni, az elsősorban ide jöjjön, mert Camagüey vidéke az Cubában, ami nálunk a Hortobágy vagy a Göcsej, hol az idegen bevándorlók denacionalizáló hatása a legkevésbé érezhető. Város kevés van, falu is meglehetősen gyéren, de annál több a mi tanyáinkra emlékeztető hacienda és rancho.

Most pedig Cuba legszebb, legtermékenyebb és leggazdagabb tartományába ér a vonat. Oriente, a sziget keleti provinciájának a szépsége felülmúlja mindazt, amit az ember a forróövi vidékek szépségéről valaha is álmodott. Itt vannak a földkerekség leggazdagabb és legnagyobb cukornádültetvényei, nemes dohány- és kávéültetvényei. A tartomány területén a síkság változik a magas hegységgel és így a növényzet is a legváltozatosabb. Megtaláljuk itt az embermagasnál nagyobb fűvel benőtt pampákat, hol néhol olyan nagyra nő a fű, hogy a lovasnak a feje is alig látszik ki belőle, azután az áthatolhatatlan mocsarakat, banána-, ananász- és egyéb ültetvényeket; itt termelik Cubában a legszebb és legjobb trópusi gyümölcsöket, amiből óriási a kivétel. A lapos és dombos helyeken a kókusz- és legyezőpalmák sohasem képzelte mennyiségű gyönyörű példányaival találkozunk és a citrom- és narancsfák is vadon nőnek, elképzelhetetlen mennyiségben. A tündéri szépségű látvány felülmúlja mindazt, amit az ember Cuba egyéb helyein látott és nyugodtan állí-

A csendőr tisztekre nézve megjegyzi az új utasítás, hogy őket saját személyükre nézve csak olyan fegyverhasználati jog illeti meg, mint a honvéd tisztet. A honvéd tiszt fegyverhasználati joga a Szolg. Szab. I. Rész 659. pontjában, a katonai büntető törvénykönyv 3. §. g) pontjában és a 114. §. d) pont 2. bekezdésében van körvonalozva. Ha azonban a tiszt, mint zárt csendőrségi osztag karhatalmi parancsnoka lép fel, akkor a fegyveres erőszak alkalmazásánál rája is a csendőrségi fegyverhasználatra vonatkozó §-ban foglaltak mértékadók.

A fegyverhasználati esetek részletes magyarázatában fel van említve, hogy a csendőr fegyvere helyett más fegyvert vagy védőeszközt is használhat abban a végső esetben, ha csendőrségi fegyver nem áll rendelkezésére vagy az használhatatlanná vált.

A „tetteges támadás” a régi utasítás „erőszakos megsértés” kifejezését helyettesíti azzal az értelmezéssel, hogy ez alatt a csendőr személye ellen intézett erőszakot kell érteni. Ez az erőszak vagy fegyverrel vagy az élet vagy testi épségre veszélyes más eszközzel történhetik, vagy pusztán kézzel való megragadással, ütéssel, lökéssel vagy kövel való dobálással.

Új dolog tehát a kézzel való megragadás, ami azelőtt az erőszakos megsértés fogalma alatt nem volt felemlítve.

A csendőr tetteges megtámadásánál kiemeli az új utasítás, hogyha a csendőrt valamely ellenesülő néptömegnek egy vagy több tagja támadja meg és a tetteget megállapítani nem lehet, akkor a fegyvert a további erőszakos megsértés meggát-

tom, hogy ilyen szép helyet semmiféle más trópusi országban nem láttam. S hogy a vadon tenyésző fűveszkert egyéb növényeit is megemlítem, a hegyvidék mahagóni-, cédrus- és egyéb nemes fák egész erdejével lepi meg az egyik csodálkozásból a másikba eső, teljesen elbájolt utast.

A hegyvidék gyönyörű sziklás részletekben is bővelkedik; a vasútvonal mentén helyenként olyan kisebb állomások is vannak, honnan az ember az egész vidéket belátja és nem győz eleget gyönyörködni a buja völgyek és az áthatolhatatlan trópusi erdők exotikus szépségeiben.

Érdekes, hogy ennek a vidéknek az első betelepítését nem is a spanyolok, kik inkább csak a tengerparton vetették meg a lábukat, hanem a haytii négerlázadások előtt Cubába menekült franciák kezdték meg s ők is indították meg a nagyarányúvá növekedett kávétermesztést.

Mielőtt Santiagót elérnénk, a változatosság kedvéért még olyan vidéken is áthaladunk, mely erősen emlékeztet Bosznia zord részleteire. A hegylánc, melyen a vasúti vonal vezet, maga is igen magas, de látni innen a Karib-tenger partján húzódó Sierra 2500 métert meghaladó magas csúcsait is. De bár az utazás nagyon gyönyörködtető, egyszersmind igen fárasztó is, mert a nagy változatosság túlságosan igénybe veszi az utas idegeit. Nem is nagyon haragudtunk tehát, mikor a mulatt vasúti szolga bejött podgyászainkat előkészíteni és jelenteni, hogy nemsokára Santiagóban vagyunk.

Ha belenéznék a lexikonba, bizonyosan körülbelül ezt találnám benne: Santiago de Cuba, város Cuba sziget Oriente nevű tartományában, a hasonló nevű öböl északkeleti csücskében, 60.000 lakossal, püspöki székhellyel. Lakosai spanyolok, négerek és mulattok. Van egy régi székesegyháza, villamos vasútja, vízvezetke stb., stb.

Tulajdonképpen ezzel készen is volnánk Santiagóval, mert ha az ember ide Havannából érkezett, nem sok

lása végett az egész ellenszegülő néptömeg ellen kell használni.

Az új utasítás „támadással való veszélyes fenyegetés”-nek veszi azt is, ha egy vagy több felfegyverkezett egyén, vagy bár fegyvertelen tömeg nyilvánvalóan támadó szándékkal a csendőr ellen nyomul, a csendőr által meghatározott távolságban felhívás dacára meg nem áll és attól kell tartani, hogy a csendőr személyes biztonságát veszélyeztetni fogja. Az új utasítás szerint nemcsak a megtámadott csendőr, hanem annak járőrtársa is használhatja fegyverét.

Az új Szolgálati Utasítás a jogos védelem eseteit is felveszi a fegyverhasználati esetek közé; (L. 330. p. 2. alpontot); a régi utasítás a jogos védelem eseteiben csupán a cselekmény beszámíthatóságát zárta ki. A csendőr saját magánérdekeinek (pl. személyének vagy vagyonának) védelmére szolgálaton kívül is jogosult, azonban ilyen esetben a fegyvernek használata — még az új utasítás szerint is — nem mint csendőrségi fegyverhasználat, hanem, mint a büntetőtörvények által megengedett jogos védelem kerül elbírálás alá.

A 330. pont 2. alpontja esetében a támadás elhárítására nem szabad fegyvert használni akkor, ha a tettes által okozott, vagy okozni szándékolt jogsérelem a fegyverhasználat súlyos voltával nem áll arányban. Például, ha csak kisebb érték ellopásáról, személyes szabadság kisebb mértékű megsértéséről, pusztán kézzel való, nem életveszélyes bántalmazásról van szó.

A 330. pont 3. alpontja hasonló a régi Szerv. Utasítás 12. §. 3. pontjához. A magyarázat azonban világosabban jelöli meg azt, hogy mit kell a

tettleges akadályozás alatt érteni. Eszerint itt olyan cselekvő (aktív) ellenszegülést kell érteni, mely kifejezetten arra irányul, hogy a csendőr szolgálati ténykedésének azonnali végrehajtását lehetetlenné tegye. A tétlen (passzív) ellentállás fegyverhasználatra nem jogosít. Az ellenszegülés fogalma a csendőr rendelkezéseivel való tettleges szembehelyezkedést jelenti.

Ennek a pontnak magyarázata a régi utasításban azért nem volt világos, mert a „tettleges” szót „tényleges”-nek magyarázta, ami félreértésekre adott alkalmat, úgy, hogy sokan a passzív ellentállást is oknak tekintették a fegyverhasználatra.

A 330. pont 4. alpontja értelmileg hasonlít a régi Szerv. Utas. 12. §-ának 2. pontjához, azaz az eltéréssel, hogy az új utasítás nemcsak a tettenért vagy alaposan gyanúsítható felfegyverkezett gonosztevőkkel szemben kötelezi a csendőrt a fegyverhasználatra, hanem minden felfegyverzett egyénnel szemben, akit a csendőrnek el kell fognia. Hogy kit kell a csendőrnek elfognia, azt az új utasítás 45. §-a határozza meg. Nyilvánvaló, hogy a csendőr ezen alpont alatti esetekkel csak akkor lesz tisztában, ha az elfogás eseteit is tökéletesen ismeri. Ennél az alpontnál a csendőr fegyverhasználati kötelessége ki van bővítve.

Az új utasítás világosabban fejezi ki a régi utasítás azon kitételét: „aki magát önként meg nem adja”. Az új utasítás ehelyett úgy fejezi ki ezt az esetet, hogy aki fegyverét „le nem teszi”, azaz felszólításra a földre le nem fekteti és szükség esetében a csendőr által kívánt távolságra el nem távolodik. Az új utasítás megmagyarázza a „védett helyzet” fogalmát is olyképen, hogy ezalatt

újat talál ebben a kedves kis régi városban. S ha, mint a lexikon, én is a villamos vasútról és a vízvezetékéről emlékezem meg legelőször, úgy ezt csak azért teszem, mert a vasúti utazás alatt élvezett pompás levegő után ugyancsak rosszul érezném magam ebben a magas hegyektől teljesen körülzárt öböl csücskében meghúzódó, rettenetesen füledt levegőjű, tűrhetetlenül forró klímájú városban, ha gyalog kellene járnom s ha nem kapnék mindenütt friss, hideg forrásvizet. Talán felesleges is mondanom, hogy úgy a villamos, mint a vízvezeték azóta létesült, mióta a spanyolok innen kitakarodtak.

No de azért van Santiagóban az említett két kulturális tényezőn és az 1552-ben épült, kétségkívül igen szép katedrálison kívül még más látnivaló is s így nem bánja az ember, hogy a többszázkilométeres vasúti utat megtette. És pedig először a Cuba többi helyeit szépségben messze felülmuló vidék, másodszer pedig az a tudat, hogy olyan helyeken fordulunk meg, hol a történelemnek egy nagy drámája pergett le.

Santiago az országnak kétségtelenül legfestőibb fekvésű városa, egy erősen szakgatott, fjordszerű öböl partján, amelynek hátterét magas hegyek képezik. A növényzet a színek buja orgiája.

A város maga több dombon fekszik. Utcái rendkívül bájosak és a központi helyektől eltekintve, nagyon csendesek. Találónan nevezték el az amerikai turisták Nyugatindia „álomvárosának”, mert olyan festői úgy a környék, mint a város maga, hogy ezt a nevet csakugyan megérdemli. A délspanyol kisvárosokra emlékeztető Santiago utcái bizony olyanok, mintha szenderegének valami boldog trópusi álomban, vagy talán — unalomban. Embert, különösen nappal, alig látni az utcán. Az ablakok redőnyei mindenütt le vannak eresztve, a kapuk becsukva s ha néhol nem látnánk a négergyerekek hancurozó csoportjait a porban játszódozni, azt hinnénk, hogy a kihalt utcákon teljesen lakatlanok. Az utcák csendjét még csak a mindenütt háborus emlékek után kutató amerikai turisták zavarják, kikkel különben a városon kívül is lépten-nyomon

találkozunk. Ezek, ha idegent hoz utukba a végzet, nem is mulasztják el annak figyelmét felhívni az amerikai fegyvertényezőkre, mert hát itt voltak a legkomolyabb harcok a spanyolokkal és itt lőtték össze a „győzők” azt a szegényes hadiflottát, amelyet Spanyolország gyarmatai utolsó foszlányainak a védelmére kiküldeni tudott. A sok hangos amerikai persze még a vendéglőkben is mindig és csak erről beszél.

Este, mikor mindenki a kávéházak terraszain és a sétányokon élvezzi az ilyenkor még csak tűrhető levegőt, látja csak az ember, hogy a tiszta fehér faj az egész Cubában nincsen ilyen gyéren képviselve, mint Santiagóban. Nem is kell az ok után nagyon sokáig kutatnom, lerí ez a kávéházi vendégek unott, majdnem mondhatnám, szomorú arcáról is. A színes lakosságnak megfelel ez a klíma s jól is érzi magát, de a fehér, ha ki is állotta a trópusi betegségeket, szóval ha akklimatizálódott is, ellustul, eltunyul, enerválódik. Arcaikról világosan le lehet olvasni a tetterő hiányát. Hogy ezeket a kávé szüresölő, olajbarnára sült hullákat láttam, meg a korzó padjain és a kávéházi asztaloknál vontott lustasággal fecsegő izzószemű, de valahogyan betegesen sápadtbarna asszonyaikat, nem is kérdeztem többé, hogy miért nem termelik ki intenzívebben az innen puskalövésnyire levő gyönyörű erdeiket, melyekre előbb-utóbb amerikai vállalkozók fogják rátenni a kezüket. A klíma tényleg kellemetlenül füledt és bármennyire szép is a vidék, nem nekünk való tartózkodási hely, mert a meleg kiszárítja a fehér ember életerejét és életkedvét. Magam is nagyon sokat szenvedtem a füledt forróságtól, de még többet a szunyogoktól, melyek, dacára az ágyam köré kifeszített háromszoros szunyoghálónak, éjszakai nyugvóhelyemet kintókamrává változtatták át. Azt mondják, a földrengés is elég gyakori itt, de még gyakoribbak a ciklonok, melyek sehol sem dühöngenek oly pokoli vadsággal, mint épen Santiagóban. Épen elegendő ok arra, hogy az ember, ha már Cubában akar letelepedni, más helyet válasszon magának.

A havannai embertípus sokkal szebb, egészségesebb,

olyan helyet vagy helyzetet kell érteni, amely az ellenszegülőnek a csendőrrel szemben való védekezését, vagy a csendőr megtámadását megkönnyíti, vagy amely helyet a csendőr — az illető felfegyverzett voltára való tekintettel — életének és testi épségének veszélyeztetése nélkül meg nem közelíthet.

A 330. pont 5. alpontja értelmileg egyezik a régi Szerv. Utas. 12. §-ának 4. pontjával.

Ennek az alpontnak magyarázatánál az új utasítás a „veszélyes gonosztevő” fogalmát a régi utasítástól eltérően a következőképpen határozza meg:

„Veszélyes gonosztevő” rendszerint az, aki a törvény szerint halállal, életfogytig tartó fegyházzal, vagy öt évnél hosszabb tartamú szabadságvesztéssel büntetendő cselekményt követett el, vagy kísérelt meg, ilyen büncselekménnyel alaposan gyanúsítható, vagy emiatt elítéltetvén, valamely letartóztatási helyről megszökött s végül, akit a hatóság mint veszélyes gonosztevőt jelölt meg.

Ennek az alpontnak alapos megértéséhez szükséges, hogy a csendőr tisztában legyen azokkal a büncselekményekkel, amelyeket a törvény halállal vagy 5 éven felüli szabadságvesztéssel büntet. Ezeket a büncselekményeket az új utasítás nem jelöli meg, ezeket tehát a büntető törvénykönyvből kell tudni. Itt felsorolom röviden ezeket a büncselekményeket. Ezek:

1. Felségsértés (Btkv. 126. §.) a király és az Államfő előre megfontolt meggyilkolása, szándékos megölése, testi épségének megsértése, uralkodásában (kormányzásában) való akadályozása, ezen cselekmények megkísérlése.

2. Király (Államfő) bántalmazása (Btkv. 139. §.) testisértés okozása nélkül.

3. Hűtlenség (Btkv. 142. §.). Szövetkezés valamely külhatalom kormányával ellenséges cselekményre vagy háborúra indítás céljából.

4. Lázadás (Btkv. 152. §.). Az országgyűlés vagy a kormány akadályozása vagy kényszerítése.

5. Állami és társadalmi rend elleni bűntett (1921. évi III. t.-c. 1. és 2. §.). Az állam és társadalom törvényes rendjének felforgatása céljából fegyver, lőszer, robbanóanyag beszerzése, ha erről a mozgalom kezdeményezői és vezetői tudtak vagy ha a mozgalom érdekében bűntett vagy vétség is elkövetett.

6. Pénzhamisítás (Btkv. 203. §.). Bel- vagy külföldi valódi pénz utánzása, valódi pénznek nagyobb értékűre változtatása, fémtartalmának csökkentése, forgalmon kívül helyezett pénz megváltoztatása, hogy az forgalomban lévőnek lássék.

7. Kerítés büntette (Bn. 45. §.). Üzletszerű elkövetés esetén, ha a tettes kerítés büntette miatt 10 éven belül már büntetve volt.

8. Gyilkosság (Btkv. 278. §.), szándékos emberölés (279. §.), erős felindulásban elkövetett emberölés (281. §. 1. és 3. bekezdés).

9. Magzatelhajtás (Btkv. 286. §. 2-ik bekezdés), ha ez a teherben levő nő halálát okozta.

10. Gyermekekítétel és öngyógyre képtelen személy elhagyása (Btkv. 278. §. 3-ik bekezdés, ha a kitett vagy elhagyott személynek halála okoztatott.)

11. Halált okozott súlyos testisértés (Btkv. 306. §.).

12. Mérgezés (Btkv. 309. §. 2-ik bekezdése).

mint a santiagiói, de intelligensebb is. Bizony ha az ember összehasonlítja ezeket a szomorú és lusta tekintetű kreolokat az életerőtől duzzadó, pompás amerikai fiúkkal, kik amazokat valami hihetetlenül fölényes leereszkedéssel kezelik, egy percig sem tartaná kétesnek a két faj nagy harcának a végső kimenetelét, ha nem gondolna azokra a szőke óriásokra, kik Panama és Nicaragua trópusi poklából éppen ilyen megtört, fáradt tekintettel, éppen ilyen lusta mozdulatokkal tértek vissza az Egyesült-Államokba néhány éves ottani tartózkodás után. Én láttam őket s talán nem tévedek, ha azt hiszem, hogy ez az égöv mégis csak inkább a déli vidéki spanyolnak, mint Massachusetts vagy Ohio szülötteinek való.

A norvégiai fjordok szeszélyesen csipkézett kanyarulataira emlékeztető santiagiói öbölnek valóban esodáltraméltó vegetáció által körülvett partján óriási mahagónifák és legyezőpalmák alá bujnak a nap elől a dallamosnevű kis halászfalvak, — Cinco Reales, Miradero — a révkalauzok szellős házai és a pásztorok bambuszrudakra dobott száraz pálmalevelekkel fedett bohio-i. A kép maga a megtévesztő összhang és poézis és sokkal szebb a havannai öbölnél, mely szintén kedves és hangulatos, de nélkülözi a esendnek, a nyugalomnak ezt a fenséges költészetét.

Az öböl bejáratánál, egy körülbelül 60—70 méter magas terraszon áll őrt a megrokkant, fogatlan, szürke vén katona, a Morro várerőd, mely kisebb pajtásaival, a szomszédos Zocapa nevű üteggel egyetemben, becsülettel teljesítette tiszteletreméltó szerepét vagy harmadfél évszázadig mindenféle ellenséggel szemben, kezdve a Francis Drake kalózeitól, egészen az — amerikaiak hajóhadáig. Egyszerű flegmával néz ki a viharvert vén strázsa immár ágyutlan lőréseivel a végtelen Karib-tengerre arra Nyugat felé, hol régi gazdájának, a spanyol királynak a hajóhada felett sirják halotti éneküket a sziklákon megtörtő habok. A vén silbak részére 1898-ban megszűnt a világ. Megszűnt akkor, amikor a spanyol gazda felvette a harcot a nem erre a gyönyörű trópusi vidékre való északi idegennel s egy

utolsó mérkőzésben megmutatta a világnak, hogyan tud meghalni a győzhetetlen armada gyenge páncélzatú utóda. Ott nyugaton, amerre az öreg Morro egyik bástyája néz és amerre egy fiatal amerikai fiú útitársnőjének magyarázva olyan büszkén mutogat, hullott az Antillák vizébe az a fényévesztett csillag, amely évszázadokon át öt világrészben mutatta az utat a felfedezők és hódítók büszke nemzetének.

Lehetetlen a meghatottságot legyőzni a Morro elhagyott sáncain sétálgatva, mert lehetetlen nem arra gondolni, hogy itten Santiago előtt egy világtörténelmi tragédia játszódott le: egy hatalmas gyarmatbirodalom összeroppanásának a fináléja.

Az öböl és környéke tele van ilyen spanyol erődítménnyel és parti üteggel. Használható ágyúit elvitték az amerikaiak, a régi elültötteket pedig a hatalmas talapatokra rakták fel szobrok helyett a spanyolok felett aratott nagy amerikai „győzelem” emlékére. Ilyen diadalmi emlékekkel tele vannak nemesak az erődítmények, hanem a város is, annyira, hogy az idegen már csak nevésségesnek és bosszantónak találja a beteg oroszlán felett aratott győzelem ekkora fitogtatását. Felesleges mondanom, hogy a sok ágyút nem a cubaiak, hanem az amerikaiak állították fel mindenütt olyan helyekre, hol mindenkinek meg kell látnia őket, ha akarja, ha nem. A dísekvés az amerikaiak véreben van s a náluk megforduló idegen utasnak nem kis bosszúságára szolgál p. o. az is, hogy szobraikra rendszeren ki szokták írni, hogy azok hány ezer dollárba kerültek. Az Egyesült-Államok fennállása óta ez volt az első eset, hogy az amerikaiak európai ország felett katonai győzelmet arattak; így nem is tudták megtagadni maguktól azt a gyönyörűséget, hogy az ócska spanyol ágyúkból úgy itt Cubában, valamint az Unió minden városának a terein valóságos reklámkiállítást rendezzenek.

Néhány napi santiagiói tartózkodás után hajón folytattam utamat Hayti és Portorico szigetek felé. Az ezen utazásom alatt látottakból majd más alkalommal fogok szemelvényeket közölni.

13. Közegészség elleni büntett (Btkv. 315. §.). Kútmérgezés, ártalmas anyaggal kevert élelmiszer forgalomba hozása.

14. Gyermekrablás (Btkv. 318. és 319. §.), 10 éven alóli gyermek ellen nyereszkesedési vagy erkölestelen célból elkövetve.

15. Személyes szabadság megsértése magán-személy által (Btkv. 324. §. és 325. §.). Jogtalan letartóztatással, kínzással, katonai szolgálatra kényszerítéssel vagy halál okozással.

16. Minősített lopás (Btkv. 336., 337. és 338. §-ai), ha az ellopott dolog értéke 320 pengőnél nagyobb, ha a visszaesésben elkövetett lopás büntetté minősül s az előző cselekmények is büntetté minősültek, ha a tettes lopással üzletszerűen foglalkozik.

17. Rablás (Btkv. 344., 345. és 349. §-ok) a rendes és a visszaesésben elkövetett rablás vagy az emberöléssel kapcsolatos rablás.

18. Gyujtogatás (Btkv. 422., 423. §.).

19. Vízáradás okozása (Btkv. 429. és 431. §.), ha emberélet veszélyeztetve volt vagy elpusztult.

20. Közveszélyű rongálás (Btkv. 434., 435. és 436. §.), ha ez súlyos testisértést vagy emberhalált okozott.

21. Hamis tanuzás (Btkv. 213. §.) és a hamis szakértői véleményadás (Btkv. 217. §.), ha a hamisan vádolt 5 éven felüli szabadságvesztésre ítéltetett.

22. Erőszakos nemi közösülés (Btkv. 232. §.).

23. Leányszöktetés (Btkv. 320. §. 2-ik bekezdés), 18 éven alóli leány elvitele nyereszkesedési vagy erkölestelen célzattal.

24. Közokirathamisítás (Btkv. 422. és 423. §.).

A 21—24. pontban foglalt bűncselekmények tettesével szemben, a menekülésnek fegyverhasználattal való megakadályozása nem látszik célszerűnek, miért is ezek a bűncselekmények, mint kivételek, az új Szolgálati Utasításban csillag alatt vannak felemlítve.

Fentiekből kitűnik, hogy ezen alpont alapján csak az tudja fegyverét jogosan használni, aki a büntető törvénykönyv azon szakaszaival, melyeknél a büntetési tétel 5 éven felüli szabadságvesztés, teljesen tisztában van.

A régi utasítás csak 5 súlyos büntettet említett, amelyek tettesét veszélyes gonosztevőnek lehetett minősíteni. Ezek közül a betöréses lopás nem büntettétvén minden esetben 5 éven felüli szabadságvesztéssel, az új Szolgálati Utasítás ezen alpontja szerint ennek tettesével szemben menekülés esetében csak akkor kell fegyvert használni, ha az ellopott dolog értéke 320 pengőnél nagyobb, ha a visszaesésben elkövetett lopás büntetté minősül s az előző cselekmények is büntetté minősültek, végül, ha a tettes lopással üzletszerűen foglalkozik.

A 330. pont 6. alpontja a régi Szolgálati Utasítás 68. §-a alapján épült fel. Itt az új utasítás a közbiztonságra veszélyes tömeggel szemben teszi kötelezővé a fegyverhasználatot, ha az a felhívásra nem akar szétozolni.

Néptömeg alatt olyan nagyobb csoportosulást kell érteni, amely az abban résztvevők számánál fogva a közrendre fegyvertelenül is veszélyes lehet. Szétozlatás alatt a csoportosulás megszűntetését és a helyszin elhagyását kell érteni. A szétozlatás elrendelésére a közigazgatási (rendőri) ható-

ság kiküldöttje vagy képviselője hivatott. A fegyverhasználat elrendelése azonban a csendőrség parancsnokának belátására van bízva. Ha a tömeg a karhatalmat megtámadja, akkor a csendőrség önállóan jár el. A közbiztonság érdekében akkor szükséges a szétozlatás, ha nem engedélyezett népgyűlésről van szó, továbbá ha a tömeg személyek, közvagyon, közintézmények és a magántulajdon biztonsága ellen erőszakos cselekményeket (lázaadást, gyilkosságot, szándékos emberölést, testi sértést, rablást, vagyonrongálást, magánlak-sértést, gyujtogatást, közveszélyű rongálást) követ el, vagy magatartásából arra lehet következtetni, hogy ilyen cselekményt el akar követni és a törvényes állapot helyreállítására vonatkozó előzetes felhívás eredménytelen maradt.

Ha hatósági személy ninesen jelen, akkor a szétozlatás szükségességét a csendőrségi parancsnok is hivatott megállapítani. A szétozlatásra rábíró rendezők vagy befolyásos egyének tevékenységében csendőrök részt nem vehetnek. A szétozlatás megkísérlésénél, ha lovascsendőrök állanak rendelkezésre, őket kell a tömegbe belovagoltatni.

Az új utasítás a fegyverhasználatkor kímélendő személyek között a bámészködő, tétlen embe-reket is megemlíti. Az új utasítás azt is elrendeli, hogy a csendőrséget harszerűen megtámadó tömeg ellen a rendelkezésre álló összes harcászkozöket a harcászati elvek szerint kell alkalmazni.

A 330. pont 7. alpontja a régi Szerv. Utas. 12. §-ának 5. pontjával azonos értelmű, csupán az ostromállapot helyett, mely hazai törvényeinkben ismeretlen, a közrendet vagy az állami rendet veszélyeztető nagyobbarányú mozgalmakat említi, melyeknél a kivételes rendelkezések helyét és idejét kormányrendelet határozza meg.

A 330. pont 8. és 9. alpontja a határszéli utasítás 33. §-ban az 1. és 2. pontban említett fegyverhasználati eseteket ismerteti a következő eltérésekkel: Az ország határán és az országhatár mentén meghatározás alatt a határszéli örsök állomás-helyeit összekötő képzelt vonal és az országhatár vonala közé eső területsávot kell érteni.

A községeken kívül vezető mellékutak alatt a községeknek zártan beépített részén kívül vezető és a megengedett határforgalomból kizárt utakat kell érteni.

Árúkkal vagy más szállítmányokkal megrakodott az, aki nagyobb terhet visz; ugyanilyen elbírálás alá esik az is, aki málhával megrakott állatot vagy bármilyen járóművet használ, avagy állatokat hajt.

Itt hangsúlyozni kívánom, bár erre az új utasítás nem terjeszkedik ki, hogy akik Ausztria határán laknak és a folyó évi 3. számú Csendőrségi Közlönyben említett 11110/1926. és 11111/1926. M. E. számú rendeletek értelmében kiállított határszéli útigazolvánnyal vagy alkalmi útilappal közlekednek, azok ellen, hacsak csempészeten nem gyanusak, ezen alpontokban említett rendelkezések nem irányulhatnak. Mindenesetre a határforgalomra vonatkozó fenti rendeleteket figyelembe kell venni, nehogy a csempészet meggátlása érdekében a határforgalmat, a fenti rendeletek dacára, fegyverhasználattal korlátozzuk.

A határszéli utasítás 33. §-nak 1. pontja a kétszeri felhívást (rákiáltást) követeli, az új uta-

sítás ezt a 8. alpontonál nem, hanem csak a 9. alpontonál szabja feltételül.

Az új utasítás a 9. alpontonál felemlíti, hogy nem tartoznak a gyanus vízi járóművek közé a személy- és teherszállító hajók. A régi utasítás hajósokról beszél, ami arra a téves magyarázatra szolgáltatott okot, mintha a folyamainkon közlekedő hajókat is joga volna a csendőrségnek fel tartóztatni.

Figyelemmel arra, hogy az 1. pont kivételével a többiben a csendőrnek kötelessége fegyverét használni és nehogy e kötelességét megszegve, büntetendő mulasztást kövessen el vagy fegyverét jogtalanul használja, a csendőröknek az iskolákban, örsökön és tanfolyamokban alapos kiképzésben kell részesülniök és mindazokat a törvényeket és szabályokat, amelyek a fegyverhasználattal vonatkozásban vannak, alaposan el kell sajátítaniok.

A jegyzékkönyvecskében az elfogás esetei, továbbá a halállal, életfogytiglan tartó fegyházzal, valamint az 5 éven felüli szabadságvesztéssel büntetendő cselekmények fel lesznek sorolva.

A 330. pont 4. és 5. alpontjai alatt említett esetek olyan természetűek, hogy azoknál a csendőrnek mindig van ideje arra, hogy még az illetővel szemben való fellépés előtt, jegyzékkönyvecskéjében utána nézzen, vajjon velük szemben a fenti két alpont eseteiben fegyverét használja-e avagy sem.

Erre az utánnézésre különösen addig van szükség, míg a csendőr az elfogás eseteit és az 5 éven felüli szabadságvesztéssel büntetendő cselekményeket tökéletesen meg nem tanulja.

A m. kir. folyamőrségről.

Irta: KEMPINSKI BÉLA folyamőrkapitány.

— Ugyan kérlek, mit csináltak ti a folyamőrségnél? — vagy — mondd csak barátom, tulajdonképpen mi is az a folyamőrség? — azok a kérdések, melyeket nap nap mellett intéznek hozzánk nemesak „civil” barátaink és ismerőseink, hanem még honvéd, csendőr, vámőr stb. bajtársaink is.

Minket, folyamőröket nem lep meg az ilyen kérdés, mert hiszen sokan vannak, akik nincsenek tisztában a folyamőrség rendeltetésével, feladataival. Szervezetünkről, s különleges kötelmeinkről nem is szólok. Ez nem is csoda, mert hisz a folyamőrség a legfiatalabbika a fegyveres testületeinknek, melyről adatokat és feljegyzéseket sem szolgálati könyveinkben, sem segédleteinkben és tankönyveinkben még nem találunk. Mindössze egy-egy miniszteri rendelet ötlük néha szemünkbe, amely a folyamőrségről is említést tesz, vagy amelynek végrehajtói között a m. kir. folyamőrség is fel van sorolva.

Engedjessék meg tehát nekem, hogy itt a „Csendőrségi Lapok” hasábjain foglalkozzam egy kicsit magunkkal. Röviden megbeszélni óhajtanám a folyamőrséggel kapcsolatos összes időszerű kérdéseket s remélem, hogy csendőr bajtársaim, ha e sorokat üres óráikban átfutják, majd sok, előttük még ismeretlen vagy homályos kérdésre találnak felvilágosítást cikkemben.

Könnyebb áttekintés és érthetőség kedvéért mondanivalóimat a következő szempontok szerint látom szükségesnek csoportosítani:

miért nem volt szükség a világháború előtt folyamőrségre?

mely körülmények tették szükségessé a folyamőrség felállítását?

melyek a folyamőrség feladatai jelenleg, s mely szervezetben oldja azt meg?

mely feladatok megoldása hárul majd még rája a jövőben?

Az első kérdésre, mely legtöbbször vetődik talán fel, hamar megtaláljuk a választ: nem volt rá szükség, mert bár a Duna akkor is nemzetközi volt, azaz nemzetközi forgalom bonyolódott le rajta, de tekintve, hogy Magyarország és Ausztria vámközösségben voltak, útlevélkényszer a monarchia részéről pedig nem állott fenn, a forgalom úgyszólván teljesen „belföldi”-nek volt tekinthető. A forgalom legnagyobb részét a M. kir. Folyam és Tengerhajózási R.-T., valamint a Cs. kir. szab. Dunagőzhajózási Társaság bonyolította le, mely két legnagyobb, s különben is állami ellenőrzés mellett működő hajóvállalathoz a Délnémet és Bajor Lloyd hajózási társaságok csatlakoztak a Németország felé irányuló forgalomban.

Ezen társaságok főforgalmi vonalán csupán Passauban és Orsován volt s csakis vámjövédéki szempontból tartott árúellenőrzés. A személyforgalom teljesen szabad volt minden irányban s így csupán a Magyarország és Szerbia közötti határszakaszon kellett a pénzügyőröknek a Duna és Száva mentén az árúcsempésztést ellenőrizni. Teljesen fölösleges lett volna tehát egy olyan szerv, amely csupán a hajózási rendre ügyelt volna fel, mert hiszen a fentebb említett nagy belföldi társaságokat szabálytalanságok elkövetésénél mindig el lehetett érni és felelősségre lehetett vonni.

Képek a folyamőrségről: Folyamőr motoresónak rendészeti úton.

Gyökeresen megváltoztatta a viszonyokat a Monarchia összeomlása és az azt követő gyászos „békeszerződés”. A ránszabadított csehek, szerbek és románok nemesak az ország testéből raboltak el hatalmas területeket, hanem az előbb említett társaságok hajóinak jórészt is megkaparintották, sőt a háborúban rájuk nézve oly félelmetes és hatalmas Dunaflozilla hajóit is, 2—3 kisebb egység kivételével, ki kellett nekik szolgáltatnunk.

Nem óhajtok bővebben foglalkozni a forradalmak alatti chaotikus viszonyokkal, hanem a teljesség kedvéért csupán az anarchisztikus viszonyokból való kibontakozásra akarok néhány szóval rámutatni.

Már 1919-ben szükségessé vált, hogy a háború alatt a Központi Szállításvezetőség szerveiként működő hajóállomásparancsnokságok rendészeti teendőikkel bizassanak meg, s ezen hajóállomás parancsnokságokból alakultak így át az akkori állami révkapitányságok, (4618/1919. M. E. rendelet). Ezen révkapitányságok személyzetét részben a visszamaradt volt haditengerészekből, részben az oda beosztott államrendőrségből állították össze, irányításukat pedig a másodfokú hatósági teendőket ellátó folyamrendészeti hatóság útján az 5085/1920. Büm. rendelettel a Belügyminisztérium akkori VII/b (nyomozó) alosztályára bízták. Ez azótaiban csak átmeneti intézkedés volt, mert az 1921. évi február hó 15-én kiadott 1036/1921. sz. B. m. rendelettel a belügyminisztérium kebelében felállított a

folyamrendészeti alosztály (VI/d.), melynek aztán az állami révkapitányságok alá lettek rendelve.

Ugyanezen időben az addig fennállott m. kir. hadihajós csapat átszervezése is időszerűvé vált. A trianoni békeszerződés 120. cikke kötelezte Magyarországot, hogy a dunai flottillákhoz tartozó minden monitort, torpedohajót és felfegyverzett vízijárművet a Szövetséges és Társult Főhatalmaknak kiszolgáltasson, esepán „a dunai folyamrendőri szolgálat céljaira” volt „jogunkban” három felderítő naszádot megtartani. Az entente ezen számot egy bizottság helyszíni szemléje alapján felemelhette.

1921 február 13-án jelent meg, minisztertanácsi határozat alapján, az 1053/1921. M. E. sz. rendelet: a m. kir. folyamőrség felállításáról, amelynek a m. kir. miniszterium a rendeletben megállapított egyes kivételekkel hatáskörébe utalta a folyamrendészet körében felmerülő közbiztonsági és igazgatási teendőket ellátását. A 4618/1919. M. E. sz. rendelettel már előbb megszervezett állami révkapitányság a folyamőrség keretébe olvadt be.

Ezzel a nappal vette tehát kezdetét a folyamőrség szervezése, mely — sajnos — még ma sincs teljesen befejezve. Nagy feladat várt az élére kinevezett s közvetlenül a belügyminiszternek alárendelt m. kir. f. ö. felügyelőjére: a testületet úgy kellett megteremtenie és kiépítenie, hogy a vele szemben támasztott sokoldalú követelményeknek mindenben megfeleljen. Ez nem csekélység, ha tekintetbe vesszük, hogy a folyamőrség majdnem az összes miniszteriumoknak (belügy, külügy, pénzügy, kereskedelemügy, földművelésügy és népjóléti miniszteriumok) végrehajtó szerve.

A békeszerződésnek fönemlített pontjai, nem különben a szervezéssel kapcsolatosan felmerült különféle körülmények, de legfőképpen a hadihajózási és katonai szövetségközi ellenőrző bizottságok által közölt kívánságok természetesen lényegesen befolyásolták a m. kir. folyamőrség szervezéséről, létszámának, kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról szóló 1922. évi XIV. t.-c.-t.

A törvény túlnyomórészt az entente ellenőrző

bizottságok által kifejezett kívánságoknak felel meg s főképpen a folyamőrség fejlesztését korlátozó rendelkezéseket foglalja magában. A szervezésre és hatáskör megállapítása tekintetében csupán felhatalmazza a miniszteriumot, hogy rendelettel intézkedhessék, s hogy az egyes folyamrendészeti teendők ellátására elsőfoku hatóság jellegével bíró révkapitányságokat, s másodfoku hatóság jellegével bíró révfőkapitányságot állíthasson fel, s ezeket a folyamrendészeti kihágási bíráskodás jogával is felruházhassa.

A folyamrendészeti kihágások ez előtt a közigazgatási hatóságok, illetve a rendőrhatalóságok, mint rendőri büntető bíróságok elé tartoztak, amelyeknek azonban előzetesen mindig szakvéleményeket kellett beszerezniük, ami nemcsak az ügymenetet hátráltatta, de sokszor a kihágások megtorlását is megghiúsította.

Érdeemes megemlíteni, hogy az úgynevezett békeszerződés milyen bilincseket rakott a folyamőrségre is. A kényszertörvény szerint a folyamőrség személyzete „szoros értelemben vett folyamőrségi személyzetre és segédszemélyzetre oszlik”. Az előbbieket egyenruhát és fegyvert viselnek, ezekhez számít a felfegyverzett úszóegységek egyenruházott, de fegyvert nem viselő műszaki és hajós személyzete is (mérnökök, üzembetűk, gépészek, fűtők, rádiótávírászok, stb.), kiknek száma a 96 tisztet és tisztviselőt, valamint 1524 fő altisztet és folyamórt meg nem haladhatja, de ezekből is csak 840 főt szabad fegyverfogásban kiképezni.

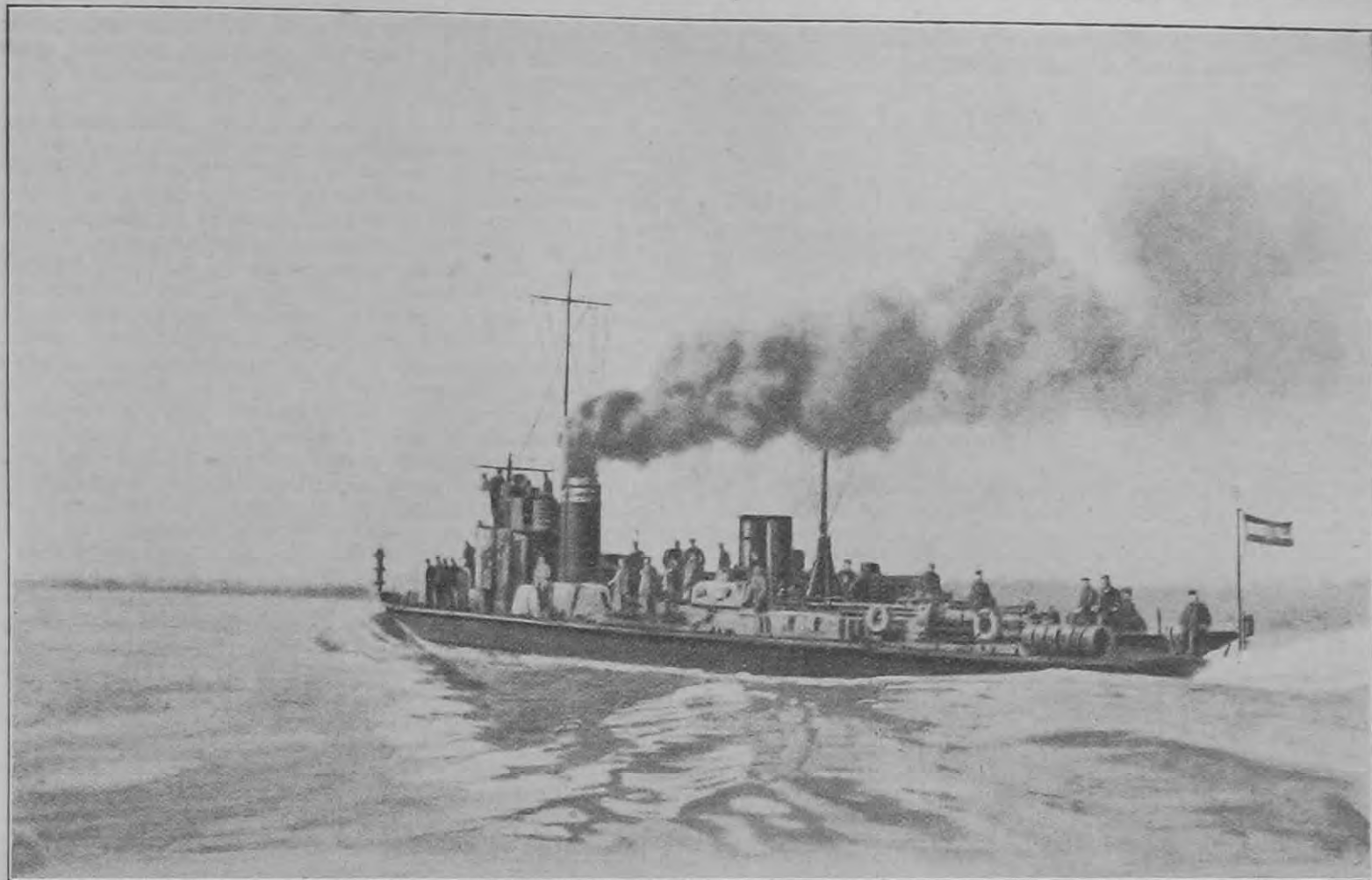
A segédszemélyzethez tartoznak a fel nem fegyverzett úszóegységek műszaki és hajós személyzete, továbbá a kizárólag irodai, gazdasági, számviteli, stb. teendőket ellátó szerződéses polgári alkalmazottak, akik sem egyenruhát, sem fegyvert nem viselhetnek, s a folyamőrség úszóegységein semmiféle szolgálatot nem teljesíthetnek. Ezek száma nincs korlátozva.

Az engedélyezett úszóművek száma és nagysága a következő:

8 drb, egyenként legfeljebb 128 tonnás, puska- és löveg ellen védett testű, egyenként legfeljebb két-két 70 mm. ágyúval és két-két géppuskával felfegyverzett őrszónaszád.

Képek a folyamőrségről; Az őrszónaszád-csoport menetben.

Képek a folyamőrségről: A Kecskemét őrzőjárónaszád hegymene tben (ár ellen).

2 drb nagy, de legfeljebb 20—30 tonnás motorosónak, legfeljebb egy-egy 47 mm. ágyúval és egy-egy géppuskával.

10 drb, egyenként 12—20 tonnás motorosónak ágyú nélkül egy-egy géppuskával.

Az entente által kiküldött bizottság, mint látjuk, a békeszerződés 120. cikkében engedélyezett 3 egységet 8 drb őrzőjárónaszádra emelte fel, s azonkívül 12 drb felfegyverzett motorosónak tartását is engedélyezte.

Magyarország súlyos gazdasági helyzete mindezekig még nem engedte meg nekünk, hogy a fentebb említett úszóműveket megépíthessük és szolgálatba helyezhessük. Mostanáig mindössze négy őrzőjárónaszádunk van felszerelve: „Szeged“, „Kecskemét“, „Debrecen“ és „Siófok“, ezek fegyverzete (ágyú) is hiányzik, csupán két drb kisméretű géppuskás motorosónakunk van: „Mária“, „Margit“, míg a többieknek megépítésére és felfegyverzésére majd talán csak a jövőben kerülhet valamikor sor. Hogy karhatalmi és és biztonsági szempontból milyen fontos volna azok mielőbbi felszerelése, azt úgy hiszem, nem is kell bővebben fejtegetnem, hiszen még a közismerten egyáltalában nem jóindulatú ellenőrző bizottság is belátta azok megépítésének föltétlen szükségességét. A vízi karhatalom egy államnak éppen olyan fontos élet-szükséglete, mint a fegyveres erő a szárazföldön, már pedig nálunk azt is oly kicsiny létszámban állapították meg, hogy az még a belső rend fenntartására sem volna minden körülmények között elegendő.

A folyamőrségi törvény végrehajtásaként jelent meg 1922. évi július hó 25-én a 122.295/1925. B. M. sz. rendelet, mely szerint a m. kir. folyamőrség feladatát Magyarország hajózható vizein és azok partjain a folyamrendészet körében felmerülő összes közbiztonsági és egyes meghatározott igazgatási rendészeti teendők ellátása képezi. Ezek a teendők főleg a közbiztonság fenntartása, a csempészet és kémkedés megakadályozása, a hajóforgalom ellenőrzése, a part- és kikötőrendészet gyakorlása, a halászat, vízivadászat és fürdés ellenőrzése, nemkülönben azoknak a teendőknek az ellátása, melyet már fennálló, vagy később hozandó törvények és rendeletek a folyamőrség hatáskörébe utalnak.

Megállapítja továbbá a rendelet a folyamőrség szervezetét is általában. A folyamőrség legfőbb hatósága a belügyminiszter, vezetője a folyamőrség felügyelője, aki a folyamőr személyzet fegyelmezését végzi, szakszerű kiképzését irányítja, feladatát képezi továbbá a folyamőrség végrehajtó szolgálatának ellenőrzése és a személyi való ügyekben javaslattevés is.

A folyamrendészeti és igazgatási ügyeket a belügyminiszterium kebelében felállított folyamrendészeti osztály intézi.

A folyamőrség hatósági jogkörét a m. kir. belügyminiszter a m. kir. révfőkapitányság útján gyakorolja.

A révfőkapitányság másodfokú hatóság, élén a m. kir. révfőkapitány áll, akit az államfő nevez ki, székhelye Budapest.

A folyamőrség hatáskörébe utalt hajózható vizek mentén, hajózási és rendészeti szempontból fontosabb helységeken elsőfokú hatósági jogkörrel felruházott m. kir. révkapitányságok vannak — hol a révkapitányságok nagy területénél fogva szükségesnek látszik — a révkapitányságoknak révkirendeltségek vannak alárendelve, az utóbbiak is hatósági jogkört látnak el, ha csak felállításuknál hatósági jogkörük nem korlátozott.

A folyamőrségi szolgálat sikeres ellátása céljából amennyiben szükségesnek látszik állandó, vagy ideiglenes partiőrségek is felállíthatók, ezek azonban hatósági jogkörrel nem ruházhatók fel.

A fentemlített rendelet további részében a folyamőrség személyzetére (szorosan vett folyamőrségi és segédszemélyzet) az iskolákra (tanfolyamokra), a fegyver- és lőszerraktárakra és végül a folyamőrséghez való felvételre tartalmaz még részletintézkedéseket.

Ugyancsak a folyamőrségi törvény végrehajtásaként adatott ki, a m. kir. kormányának 8270/1923. M. E. sz. rendelete, amely nagyjában felöleli az előbbi rendeletben foglaltakat, de ezenkívül megállapítja a folyamrendészet fogalmát, szól a folyamrendészet gyakorlásáról és kiterjeszkedik a fentebb már ismertetett folyamrendészeti hatóságok hatáskörére. Szabályozza a közrendészeti, közbiztonsági és folyamegészségügyi szolgálatot; megállapítja végül a folyamrendészeti

hatóságok, valamint a folyamórség alakulatainak szervezését, valamint a személyi és anyagi ügyek intézésére tartalmaz utasításokat, kimondván, hogy a m. kir. folyamórség gazdasági közgazgatási szolgálataira vonatkozólag a folyamórség különleges viszonyainak figyelembe vétele mellett a m. kir. csendőrség gazdasági közgazgatási szabályai irányadók, valamint, hogy a folyamórség tagjaira nézve személyi, fegyelmi, becsületügyi és büntetőjogi tekintetben a m. kir. csendőrségre fennálló szabályok nyerne értelemszerű alkalmazást.

Tájékoztatóul felemlitem röviden, hogy mi mindent ölel fel a folyamórségi szolgálat általában:

a nemzetközi Dunaszabályzat és a hajózási szabályok betartásának ellenőrzése, továbbá a hajózási rend fenntartása a vízen, a hajóállomáson és a parton;

az illetékességi területen a hajózást érintő minden engedélyezési tárgyaláson, közgazgatási bejárásán és helyszíni szemlén részvétel;

hajózási akadályok megjelölése és eltávolítása, a kisvíziút kitűzése, illetve a kitűzés ellenőrzése;

hajók, úszóművek, hajóállomások berendezésének és felszerelésének közbiztonsági szempontból való ellenőrzése;

úszóművek kikötésének ellenőrzése;

hajózási engedélyeseknek, hajótulajdonosoknak és azok úszóműveinek, továbbá a képesített hajóvezetőknek, valamint a vízijárműveknek nyilvántartása;

az úszóművek részére előírt okmányok ellenőrzése;

a hajózásnál alkalmazott személyzet szabályszerű képesítésének ellenőrzése;

szabálytalanságokért rendbírságok kivetése;

az alkalmazott személyzet munkamegterhelésének ellenőrzése;

szállítmányokról és rakományokról statisztikai adatgyűjtés;

hajómenetrendek, forgalmi szabályok stb. ellenőrzése;

kikötési és távozási engedélyek megadása;

forgalmi zavar és balesetek esetén intézkedés;

hajózási baleseteknél a felderítő eljárás megindítása;

a hajók utasait vagy rakományát fenyegető veszély esetén a vétkes közegeknek a szolgálat alól való felfüggesztése;

partfelügyelet gyakorlása; csónakok, ladikok, stb. nyilvántartása és azok ellenőrzése stb.

A közbiztonsági szolgálat ellátására a hajózható vízen, a kikötőben és a hajóállomáson általában a révkapitányságok mellé kirendelt folyamórségi vagy államrendőrségi rendészeti közegek vannak hivatva, mindaddig, míg az illetékes parti rendőrhatalóság vagy közbiztonsági szerv a további intézkedést meg nem teheti.

A folyamórség közegei által végzett rendőri természetű nyomozásokat a révkapitány irányítja; más hatóságok megkeresésére ilyen nyomozásokat csak a hajósszemélyzetre és az utasokra vonatkozólag fogantat. Ezen szolgálat keretébe tartozik továbbá: az utas és útlevelellenőrzés, valamint a külföldiek és kívándorlók ellenőrzése a hajóforgalomban; más hatóságok kiküldötteinek, valamint hajótulajdonosok megbízottainak támogatása; karhatalmak — műszaki is — igénylése és nyújtása stb. Az egészségügyi szolgálat a vonatkozó törvények és rendeletek végrehajtásában, illetve a végrehajtás ellenőrzésében áll, s felöleli az állategészségügyi intézkedéseket is.

A folyamórség legfontosabb teendőjét, a hajóforgalom ellenőrzést külön rendelet szabályozza. Ez a rendelet nemcsak a folyamórségi közegek (rendszerint folyamórok, vagy a révkapitányságokhoz beosztott rendészeti közegek és detektívek), hanem az összes más hatóságok: a népjóléti és munkaügyi miniszter, földművelésügyi miniszter, a m. kir. vámigazgatás és a m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőség közegeinek is a hajóforgalom ellenőrzésével kapcsolatos teendőit, illetőleg eljárását és együttműködését szabályozza. A rendelet 1. §. 2. pontja kimondja, hogy az előbbieken említett hatóságok közegei valamint a kir. bírák és kir. ügyészek kivételével más hatósági közegek a hajón vagy a hajózási forgalomban csak a révhatóságok igénybevételével fejthetnek ki hivatalos ténykedést.

A rendelet részletesen intézkedik különösen a külföldi viszonylatban közlekedő: személy, vontató és átmenő (transit) hajók ellenőrzésével, nemkülönben a hajókíséretéről.

A hajókíséretet egyrészt az állam érdekeinek megóvása, másrészt a hajózás gyors és zavartalan lebonyolításának biztosítása és végül az utazó közönség érdekében lehet alkalmazni. E szolgálatot állam érdekeiből szempontból a folyamórség rendészeti, vámjövődéki szempontból pedig a vámigazgatás közegei látják el. Hajókíséretnek rendszerint a külföldi viszonylatban közlekedő hajókon van helye. Azt, hogy valamely hajón hajókíséret van, a hajó orrára felhúzott hajókíséreti lobogó jelzi. A hajókíséreti lobogó: fehér mezőben kék színű horgony, fölötte a magyar szent korona színes kivitelben, a horgonnyal egy magasságban sötétkék „K“ (kíséret) betű. (4248/1925. M. E. sz. rendelet.)

A rendelet végül a személyek és állatok egészségügyi ellenőrzésére, az illetékekre, a rendbírságolásokra és a zálogolásra tartalmaz részletes intézkedéseket.

A bírságolásra vonatkozólag a rendelet kimondja, hogy a rendelet ellen vétőket — az utasokat kivéve — amennyiben a cselekmény vagy mulasztás súlyosabb beszámítás alá nem esik 96 pengő (1.200.000 K)-ig terjedhető, azonnal lefizetendő rendbírságban lehet elmarasztalni. Amennyiben a bírság behajthatósága kétséges, vagy ha a megbírságolt 15 napon belül nem fizet — a révkapitányság a bírság összegének megfelelő értékig zálogot vehet. A révkapitányság marasztaló határozata ellen 15 napon belül a révkapitánysághoz, ennek marasztaló határozata ellen a belügyminiszterhez — mindkét esetben azonban csak birtokon kívül — lehet fellebezni. A be nem fizetett bírságok — amennyiben zálog nem vétetett, — közdok módjára lesznek behajtvva; zálogolás esetén a zálog elárverezése útján történik a bírság összegének behajtása.

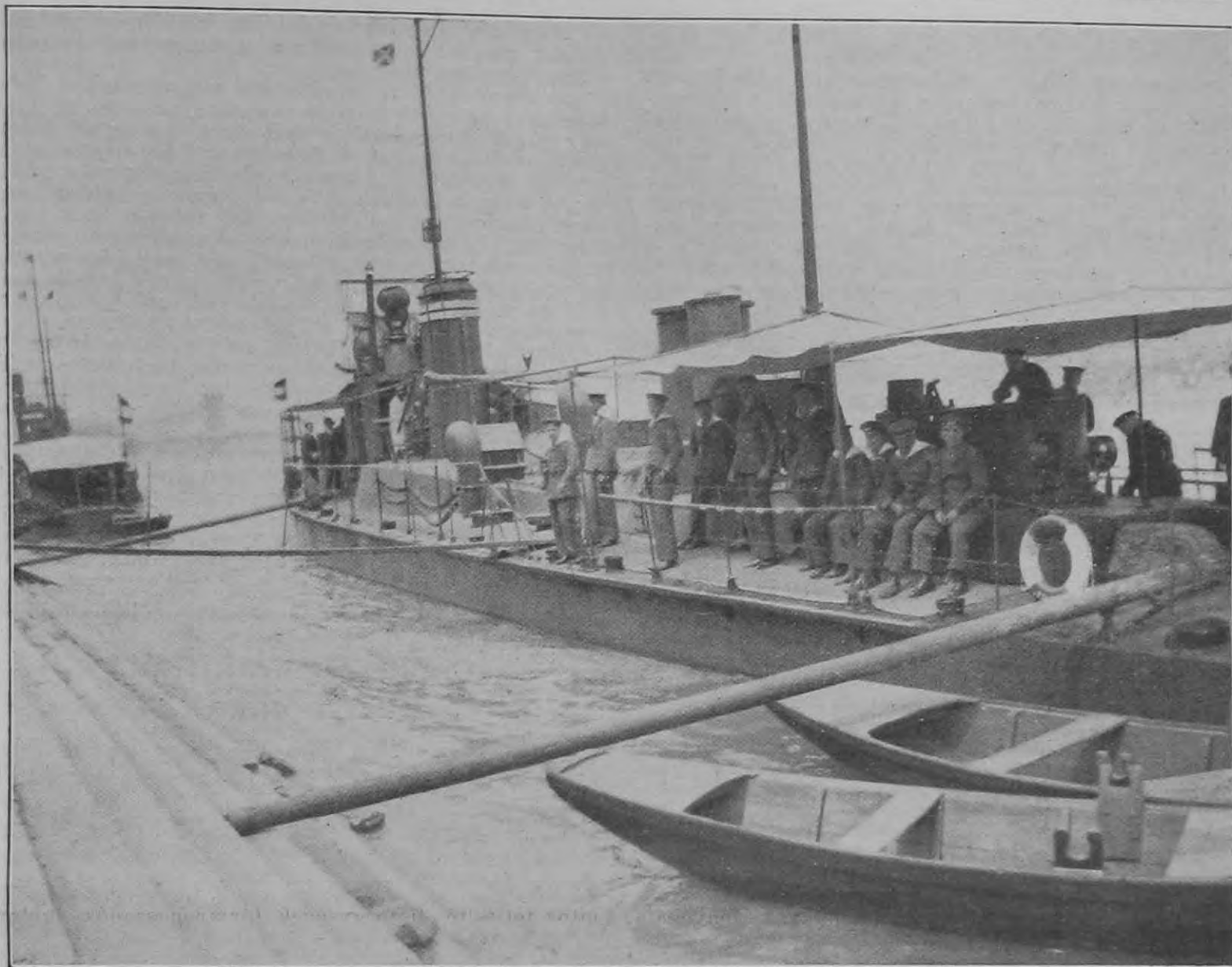
A folyamórség szolgálatát szabályozó rendeletek közül megemlítem még az 1923. évi XIV. t.-c.-ben beikklelyezett Dunaszabályzat végrehajtásaként a m. kir. miniszterium által kiadott 4248. és 4249/1925. M. E. sz. rendeleteket, melyek szerint a folyamórségi szolgálatot teljesítő úszóegységek (örjárónaszádok, motoros vagy más csónakok) e szolgálat ellátása közben a folyamórségi lobogót tartoznak viselni. (Fehér mezőben kék, horgony, felette a magyar szent korona színes kivitelben.) Valamint a m. kir. kormányának 8851/1923. M. E. sz. rendeletét, mely szerint a m. kir. folyamórséget a m. kir. csendőrséggel azonos fegyverhasználati jog illeti meg.

Az eddig ismertett folyamórségi teendőknél kívül a folyamórségnek még számos más olyan szolgálati ága van, melyek szintén alapos szakképzettséget és gyakorlatot igényelnek.

Elsősorban a gépész és híradó szolgálatot kell említenem. Több évi elméleti és gyakorlati kiképzést igényel mindkét szakma tökéletes elsajátítása. Előbbiek a folyamórség géperejű úszóművein (örjárónaszádok, gőzhajók, motorcsónakok) látják el a gépész szolgálatot, amely sokoldalúságánál fogva nagy intelligenciát, megerőltető és fáradságos volta miatt pedig testi rátermettséget, munkabírást és szívós kitartást igényel. Bizony nem csekélység itt megállani a helyét valakinek és 50—60 celsius fok melegben 2—4 órai leváltással sokszor napokon át fűteni és kezelni az örjárónaszádok rendkívül finom és érzékeny gépeit, s amellet éber figyelemmel kísérni a parancsjelzőt, hogy az adott vezényszó leggyorsabban és legpontosabban hajtassék végre. Egy pontatlanul, vagy hibásan végrehajtott vezényszó nemcsak a felbecsülhetetlen értékű saját vagy idegen úszóegység tönkretételét vagy elsüllyedését, hanem még emberélet feláldozását is maga után vonhatja.

A híradósok a partmenti hírszolgálatot, valamint az örjárónaszádok rádiós szolgálatát bonyolítják le.

A felső Dunaszakaszon lévő révkapitányságok (Gönyű, Komárom, Esztergom és Szob) vonaltávíróval vannak összekötve a budapesti révkapitánysággal lévő hírközponttal. Az alsó Dunaszakaszon lévők, még eddig (anyagi okokból) vonaltávíróval nincsenek mind összekötve egymással és a központtal, ezért egyelőre a legfontosabb állomás, Mohács, amely révkapitányság az ármentesítő társulatok távírójával van összekötve

Képek a folyamőrségről: A Szeged őrzőhajószázad.

Bajával és Kalocsával, rádió összeköttetést tart fenn Budapesttel. Ugyancsak rádió állomása van mind egyik őrzőhajószázadnak, s felszerelés alatt áll több, így a szegedi és balatoni révkapitányság stb. rádió-állomása is.

Rendkívül fontos ugyanis, hogy a központ haladéktalanul értesüljön a folyamon történt fontos eseményekről. Számos megsérült (zátonyra jutott, léketkapott stb.) hajó és uszály nagy értékű rakománya lett a pusztulástól, vagy legalább is az óriási károsodástól megmentve azáltal, hogy az eseményről szóló jelentés mondhatni percek alatt a hajóvállalatok központi vezetőségének tudtára adatott s azoknak legrovidebb időn belül módjukban állott a folyamőrség híradó vonalán át segélyhajók stb. irányítása iránt intézkedni.

Lelkiismeretes, pontos szolgálat és nagy gyakorlatot igényel a kisvíziútkitűző, nemkülönben a térképész szolgálat is. A medrét gyakran változtató folyónak éber figyelemmel kísérése, a mederváltozásoknak, zátonyképződéseknek idejében való felismerése, felvétele, kitűzése (jelzése) és jelentése, illetve ezen munkálatoknak ellenőrzése sok balesetet, anyagi kárt és emberélet áldozatot előzött már meg.

Meg kell még emlékezni az úszóegységek vezetőiről és derék harcosairól: a kormányosokról, tüzérekről és géppuskásokról is, mert mit ér a kiváló gépész, a kitűnő rádiós, a kifogástalan kitűző, ha nincs biztos kezű, éles szemű kormányos, nincs kitűnően kiképzett, az óramű pontosságáig begyakorolt tüzer és géppuskás, akiknek helyén van az eszüik, szemük és szívük, s akik a parancsnokok és vezénylő tisztak akaratát a hareban ügyesen végrehajtott hajóműveletekkel (manőver) és jól irányzott tüzzel keresztül is tudják vinni.

Egy egész különleges szolgálat ellátása hárul még a folyamőrségre: a buvárszolgálat. Jelenleg ugyanis egész Magyarországon csupán a folyamőrségnek vannak kiképzett buvárai, akik a felmerülő vízalatti munkálatok elvégzésére szükség szerint a polgári lakosság, magánvállalatok, vagy más hatóságok megkeresésére ki lesznek rendelve. Ezen szolgálat is egyike a legnehezebbeknek, mivel a buvár szervezetét nagyon igénybe veszi, egészségét megtámadja; nagy testi rátermettséget, ügyességet, kitartást és leleményességet kíván meg, mert sokszor a legnehezebb és legkomplikáltabb hosszadalmas munkákat kell a víz alatt a nehéz buvárruhában, gyakran jég hideg zajló vízben elvégezni.

Láthatják esendő bajtársaim, hogy a folyamőrségi szolgálat nagyon sokoldalú. A folyamrendészeti szolgálaton kívül, melyre mint a esendő bajtársakat talán leginkább érdeklőt kissé bővebben tértem ki, számos szakma van, mely a folyamőrség kebelén belül nyeri kiképzését, fenntartását és fejlesztését. Talán érdekelni fogja olvasóimat, hogy miképen van a folyamőrség belsőleg megszervezve, miképen folyik a kiképzés — miképen lesz a toborzott folyamőről tisztes és altiszt, aki aztán a folyamőrség nagy gépezetében megállja a neki kijelölt helyet.

A folyamőrség élén a belügyminiszternek alárendelt m. kir. folyamőrség parancsnokság áll. A parancsnokságnak jelenleg 2 osztályparancsnoksága van: a hajózási osztály és az őrzőszázalaj parancsnokság. Mindkettőnek a parancsnoka csapatparancsnoki hatáskörrel bír. A folyamőrség parancsnokságnak van továbbá alárendelve a folyamőrség rádióiskolája is.

A hajózási osztályparancsnokság alosztályai: a kormányos-, a tüzer-, a kisvízkitűző és térképész-, a

híradó és a kikötő alosztályok és végül az úszóegységek.

Az őrzészlóalj parancsnokságnak két százada van, amelyekkel úgy Budapesten, mint vidéken a folyamrendészeti szolgálatot látja el, a révkapitányságok személyzetét is ezekből vezényli. Az őrzészlóaljnak van alárendelve még a három árvédelmi század is. (Budapest, Győr, Szeged.)

A folyamőrség parancsnokság mellett mintegy párhuzamosan működik a „M. kir. folyamőrség műszaki üzemei és raktárai”, melynek élén jelenleg a folyamőrség parancsnoka áll. Ezen szervnek 3 osztálya van: a műszaki osztály, a gazdasági osztály és a műszaki törzsoosztály.

A folyamőrség szervezete még máig sem alakult ki teljesen. Az idők folyamán célszerűségi, kiképzési és fegyelmi okokból számos változás állott be. Jelenleg is átszervezés van tervbe véve, melynek lényege az volna, hogy a hajós és a rendészeti ágakat egymástól jobban elkülönítse. Mindazok az alakulatok, amelyek a szorosán vett rendészeti szolgálatot teljesítik egy „rendészeti osztály”-ba egyesítették, mely mint a révkapitányság rendészeti végrehajtó osztálya a folyamőrség parancsnokságtól, illetve a hajózási osztály parancsnokságtól függetlenítték. Ezen osztályhoz kerülnek a jelenlegi őrzészlóalj alosztályain kívül a híradó, esetleg később a kisvízút-kitűző és térképész alosztályok is.

Az egyes szakmák, mint láttuk, alosztályokba vannak foglalva; az alosztályokon belül folyik a szak kiképzés és az anyagkezelés.

A legénység kiképzése a következő módon történik:

A toborzás útján a folyamőrség parancsnokság nyilvántartási állományába vett újonc kb. 6 hónapra a komáromi kiképző különítményhez kerül. Itt kapja az első, hogy úgy mondjam katonai- és folyamőrségi alap kiképzést. Itt nyer az újonc a gyakorlati, szolgálati szabályzatból, lövőtámaszból, evezésből, jelzésből stb. első kiképzést. Aki nem válik be, azt már a próbaszolgálat alatt eltávolítják.

Az árvédelmi századok, valamint rádióiskola, miután ezek legénységét a békeszerződés szerint fegyverfogásban nem szabad képezni, újoncaikat maguk képezik ki.

Az újonckiképzésből kikerült legénységet, hajlam, kedv, polgári előképzettség és a létszámviszonyok szerint az egyes alosztályok között szétosztják s az alosztályok kebelén belül nyerik azután további gyakorlati és elméleti szakkiképzésüket. Ez a további kiképzés rendszerint két évig tart és pedig úgy, hogy a folyamőr egy hat hónapos iskola elvégzése után a tisztesí rendfokozatot, a további gyakorlati kiképzés és egyéb külön 6 hónapos továbbképző tanfolyam sikeres elvégzése után az altiszti rendfokozatot érheti el. Ezen iskolák és tanfolyamok szakmák szerint más és más tárgyakat ölelnek fel, de a lehetőség szerint azonos szellemi színvonalon állanak, hogy az egyes szakmák hátrányt ne szenvedjenek sem előléptetésben, sem pedig a szolgálat terheinek viselésében.

Valamennyi szakmánál lehetővé van téve, hogy az alkalmas legénység a végleg felvett altisztikarba bekerülhessen.

Amint a szűkös anyagi és létszámviszonyok megengedik a folyamőrség lassan megszerzezi és kiépíti mindazon szerveit, melyekre a törvény által reábizott feladatok és kötelességek teljesítésénél még szüksége van. Így pl. ez év április hó 1-vel megkezdte működését egy drávamenti révkapitányság Bareson és egy felsőtiszai révkieljáróság Záhonyban.

A magyar tengeren, a Balatonon is még ez évben fölveszi a rendészeti és mentési szolgálat ellátását a folyamőrség. E célból Siófokon révkapitányságot, Tihanyban és Balaton-Bogláron egy-egy mentő és jelző állomást állít fel, melyek hivatva lesznek a balatoni hajózás rendjét ellenőrizni, valamint a rohamosan fejlődő evezős és vitorlázó sportoknál oly gyakori baleseteknél segítséget nyújtani. Az egyes állomások távjelző készülékekkel — fényjelekkel — közlik észleleteiket egymással és így módjában áll majd rendészeti közegeknek a szabályokat be nem tartó úszómű tulajdonosokat elesíteni és felelősségre vonni, esetleges baleseteknél gyorsan segítséget nyújtani.

Az eddig felsorolt feladatokon kívül még egy nagy feladat vár a folyamőrségre: a tengerész nemzedék utánpótlása és kiképzése.

A közelmúltban bevonták az utolsó magyar kereskedelmi tengerjáró hajóról is a magyar lobogót. Nincs már egyetlen egy hajónk sem, amely magyar lobogó alatt járná a tengereket. A békeszerződés elvette ugyan egyetlen kikötőnket Fiumét is, de meg van rá a lehetőség, s talán belátható időn belül meg is valósul, hogy ismét szabad tengeri kikötőhöz jutunk. Ez a körülmény, nemkülönben a kenyerüktől megfosztott magyar tengerészek agilis mozgálma, hogy egy új magyar kereskedelmi tengerhajózási vállalat alakíttassék, mely a jövőben magyar kikötőből indítaná járatait, új prespektívákat nyitnak a folyamőrség számára.

Egy régen nélkülözött iskola, tudományos és tengerkutató hajó felszerelése révén, melyhez a szükséges anyagiak előteremtése iránt a közel jövőben erőteljes társadalmi akció fog megindulni — a folyamőrségnek, mint egyetlen állami hajós testületnek, s mint a régi dicső haditengerész szellem letéteményesének új téren nyílik majd tevékenységi lehetősége: az új hajónemzedék kiképzése, az ezzel járó tapasztalatok gyűjtése és ismeretek terjesztése, hogy ha majd eljön a magyar feltámadás és Nagymagyarország, ne álljon semmi az útjába Kossuth Lajos szózatának: „Tengerre magyar!”

Cigányok praktikái.*

Irta: GERGELY ENDRE ny. á. százados.

Ha a cigányok észreveszik, hogy a nyomukban vannak, akkor menekülnek. A menekülésnél a fő elv az, hogy ahány, annyifelé, tehát lehetőleg egyenkint. Tapasztalható ez akkor is, ha elfogott cigányok menekülnek a járőr őrizetéből; hirtelen nagy sivalkodással futásnak erednek, mindegyik más-más irányban szalad teljes erejéből. Így a járőrnek rendszeren csak két tagja nem szaladhat mindegyik után, sőt, ha — indokolt esetben — tüzelne is utánuk, csak egyenkint veheti őket célba, közben pedig a távolság mindig növekszik a csendőrök és a cigányok között, akik közül egyik-másiknak közben elrejtőznie is sikerülhet. Egy alkalommal egy három főből állott járőr nagyobb számú veszélyes cigánygonosztevőt kísért, akik páronkint voltak összebilinecelve. A cigányok hirtelen páronkint szétszaladtak, de ebben az esetben hiába, mert az utánuk tüzelő járőrnek sikerült közülük többet eltalálnia, úgy, hogy valamennyi újra kézrekerült. Persze, ha egyenkint szaladhattak volna, nehezen, vagy sehogyszem sikerült volna valamennyit újra kézrekeríteni. Ezért ilyen esetben legjobb a párokat egymáshoz fűzni, így majdnem bizonyos, hogy elmenekülni nem tudnak. Óvatosságra azonban még így is szükség van. A marcali őrs egy járőre egyszer sötét hajnalon két egymáshoz bilineselt cigányt kísért az ősről a vasúti állomásra, hogy őket a kir. ügyészséghez szállítsa. Útközben a cigányok a bilincs-láncot valahogyan eltörték, de a kezeiket továbbra is úgy tartották, mintha még össze volnának kötve. A járőr a sötétben mindebből nem vett észre semmit sem. Mikor a vasúti állomásra megérkeztek, a két cigány hirtelen megugrott és a több sorban álló vasúti kocsik alatt átbujva, elmenekült.

A fentieknek megfelelően cselekszenek a cigányok olyankor is, mikor a csendőrök meglepik őket. Ilyenkor is első dolog a széjjelszaladás. Ha „idegen”

* A közlemény első részét mált számunkban közöltük. Szerk.

cigányok vannak az „ismerős“ cigányok táborában, akkor az idegenek a többi fődözete alatt igyekeznek, ha csak lehet a látás ellen védő terepfedezet felhasználásával, elmenekülni.

Hasonló a cigányok eljárása akkor is, ha a karaván éppen úton van. Ilyenkor azonban változik a helyzet a szekereik miatt. Ezekkel kénytelenek az utakon maradni és így hirtelen nem rejthetik el azokat az üldöző esendőrök elől, akik a szekereket előbb-utóbb elérhetik. Ezért ilyenkor a férfinép a szekerekről lehetőleg észrevétlenül leugrál és a terepen gyalogszerrel más irányban elmenekül és elrejtőzik, az asszonyok ellenben a szekereken maradnak és igyekeznek a járórt minél messzebb maguk után csalni, hogy annak figyelmét a férfiakról minél jobban elvonják és azok menekülési irányától a járórt minél messzebb eltávolítsák. Bármenyire tisztában legyen is a járór ezzel a csalafintasággal, még sem tehet mást, mint hogy a szekereket üldözi, mert a terepen menekülő cigányokat vagy egyáltalában nem veszi észre, vagy, ha észre-

egyik-másik ilyen cigányt elfogni, bár ez igen nehéz dolog, mert igen óvatosak és ügyesek. Magam 1908-ból Baranya megyéből és 1909-ből Somogy megyéből — amikor ott egész nyáron át valósággal hemzsegett a sok cigány, köztük fegyveresek is, — számos esetet tudok, mikor ilyen, csak asszonyokkal megrakott, szekerek vétettek őrizetbe. Rendszeresen az volt a velük követett eljárás, hogy a lovakkal együtt átadattak az illető községi előljáróságnak; mintegy két hét múlva azután a szolgabírák rendszeren elárvereztették a lovakat a felmerült tartásdíj fejében. Ilyenkor azután mindig kiderült, hogy annyi pénzük mindig volt a cigányoknak, hogy a lovaikat visszavásárolják az árverésen. Vagy maguk árvereztek a lovaikra, vagy valami *nem-cigány* segítőjük, vagy ők is, meg a segítő is. A segítőjüktől azután átvették a lovaikat, miután az árverésen azokat megvette. Feltűnő, hogy az ilyen segítő legtöbbször *molnár* volt.

1909 nyarán Barestól északra az erdőben elmenekült a csendőrök elől több cigány. A szekereik az asszonyaikkal azonban kézrekerültek. A szekerek és a lovak átadattak a baresi községi előljáróságnak,

Amit vissza kell szereznünk: Dées.

vette is őket, azokat rendszerint igen hamar elveszti a szeme elől.

Ezt az eljárást olyankor is alkalmazzák a cigányok, mikor még csak tartanak attól, hogy esendőrökkel találkozhatnak és vagy valami véghezvitt, vagy véghezvinni szándékolt bűncselekmény miatt érdekük, hogy a csendőrség előtt rejtve maradjanak, illetve azt félrevezessék. Ilyenkor a szekerek az asszonyokkal az úton haladnak, a férficigányok pedig magán a terepen, az utaktól kisebb-nagyobb távolságra. Ily esetben is hamarabb akad rá a járór a szekerekre, mint a többi cigányra. Ha ez oly időben történik, mikor bűncselekmények miatt cigányok ellen tényleges nyomozás folyik, akkor a járór a szekereket az asszonyokkal őrizetbe veszi.

Ezt érdemes is megtenni, mert a szekereken felismerhető bűnjelek is lehetnek, azután pedig azért is, mert a szekerekhez tartozó, de kézre nem került többi cigány a szekerek őrizetbe vételével meg van fosztva mindazon előnyöktől, amelyeket azok nekik nyújthatnának (élelem, gyors mozgás stb.). Továbbá azért is, mert az elszakadt cigányok meg szokták kísérelni, hogy éjjel a szekereken maradtakkal érintkezésbe juthassanak és ezért a szekerek körül szoktak ólálkodni. Ilyenkor nem volna lehetetlen

az asszonyok pedig a kaposvári kir. ügyészségnek. Mivel két héten belül az elmenekült cigányokat kézrekeríteni nem sikerült és így az asszonyokkal szemben sem állott rendelkezésre elegendő bizonyíték, a kir. ügyészség 15 nap múlva az asszonyokat úgy déltájban szabadonbocsátotta. A cigányasszonyok, akiknek sem elfogatásukkor, sem szabadonbocsátásukkor egy fillér pénzük sem volt, másnap reggel a Kaposvártól jó 60 km.-nyire fekvő Bareson voltak és ott az éppen akkor árverezett lovaikat visszavásárolták. Útközben felszedték valahol az eldugott pénzüket.

A cigányoknál csak ritkán lehet jelentékenyebb pénzüsszeget találni, és mégis van pénzük, ha szükségük van rá. Igaz, hogy valami jó módnak nem örvendenek, de mégsem olyan koldusok, mint azt általában hinné az ember. A nagy rongyosságuk sem annyira a nagy szegénység miatt van, inkább a megszokott lomposág annak az oka. De van más oka is. A minél több rongy, minél több szoknya, minél rongyosabb ruha, a minél foltozottabb sátor- és szekérponyva mind csupa zseb, még pedig sokszor a legnagyobb ravaszkodással elkészített zseb. De maga a szekér és az azon levő egyéb holmi (liszt) is igen sok alkalmas rejtékhellyel szolgál, nem is

szólva a magán a testen található rejtek-helyekről, amilyen elsősorban a nők nemi szerve. Volt eset, hogy az utóbb említett helyen egy cigányasszonynál 18 darab ezüstforintost találtak egy piros kendőbe csomagolva. Mind ez a sok rejtek-hely pénz elrejtésére is igen alkalmas. De rendszeren még sem szokták a pénzüket magukkal hordani, mert akárhogyan rejtik is el, igazán alapos motozással meg lehet találni. A pénzüket, továbbá a még pénzé nem tett értéktárgyak a terepen szoktak elrejtve lenni. Erdőn, mezőn, kövek alatt, bizonyos fák alatt a földben elásva, még pedig sohasem csak egy helyen, hanem különböző, egymástól sokszor távoleső helyeken. Innen vesznek elő azután annyit, amennyire szükségük van, ha a szükség úgy hozza magával. Ilyen helyről került elő a multkor említett aranyóra is.

Az egyéb fajta bűnjeleket, élelmiszert, ruhaneműt, nem rejtik a földbe, ezeket elfogyasztják, átalakítják, de főként elcsereberélik. Különböző is rendes szokásuk, hogy már a lopáskor csapattól-csapatához megy a lopott holmi, de azonkívül is sok a cserélgetés. Így azután nem csoda, ha valamely lopásból származó bűnjeleket olyan cigányoknál talál meg a csendőr, akik a lopásnál ott sem voltak. Ebben a tekintetben általában nagy elővigyázatosság ajánlatos, mert még az is előfordul, hogy valamelyik cigány az általa ellopott holmit bosszúból más cigány szekerére csempészi, aki azután bajba kerül, de hiába tagad, mert ki hinne neki; csak hogy az igazi tettesek és a holmi értékesebb része nem kerülnek meg.

A lovakkal egészen különleges eljárást követnek a cigányok. A járlatokkal elkövetett manipulációkra nem akarok kitérni, valamint bővebben arra sem, hogy hogyan lesz a jobb lóból gebe és, ha eladásra kerül a sor, a gebéből is majdnem paripa, de meg kell említenem, hogy a cigányok lovai, amelyeket maguk használnak, igen sokszor jobbak, mint amit mutatnak; teljesítőképességük sokszor nagyobb, mint azt külsőjükből következtetni lehetne. Hogy milyen ravaszsággal működnek a cigányok a ló körül is, arra felhozok egy megtörtént esetet. A hidas-i örskörletben cigányok elloptak két jó lovat. A pécsi szakaszparancsnokság közölte az esetet és a lovak leírását a szomszédos járások örseivel a szokott módon, mivel azonban valószínű volt, hogy a cigányok a lovakat a Dunán át fogják szállítani a Bácskába vagy Pest megyébe, az értesítés elment minden dunamenti csendőrörshöz és minden örs-állomás nélküli község előljáróságához is, fel egészen Budapestig. Eredmény nem lett. A lopás után mintegy három hétre egyik járőr annak a községnek a határában, amelyből a lovakat ellopták, egy cigányt vett észre, aki a járőr elől az erdő felé szaladt. A járőr utána sietett és az erdőben sátorozó cigányokra akadt. Több lovuk volt, közöttük a két keresett ló is, alaposan lesóványodva. Míg a lovakat a csendőrség mindenfelé kereste, a cigányok még a szomszéd község határáig sem vitték el őket, gondolván, hogy éppen a közvetlen közelben fogják azokat legkevésbé keresni. A lovakat valóban át akarták vinni a Dunán, de mivel két jöhdűsben levő ló a cigányok kezén minden révésznek feltűnik, előbb le kellett őket romlasztani, hogy a cigánylovakhoz hasonlóak legyenek.

Különös érdekességű és eddig még igen kevésbé

felderített dolog a cigányok hírszolgálatára. Ennek egyik része a titokzatos vándorjelekkel való üzenetközvetítés, amiről azonban most nem akarok beszélni. A vándorjeleknél nem kisebb titokzatosság fűdi azt a módszert is, amellyel a cigányok egymást valamiről *gyorsan* értesíteni szokták. Ennek a módszernek a fő tulajdonsága a rendkívüli gyorsaság, amit méltán csodálatosnak nevezhetünk, mert a rendelkezésükre álló eszközök csak a lovaik és a saját lábuk lehetnek. Mindenesetre fel kell tennünk, hogy ha a címzett messzebb van, a hír nem közvetlenül hozzá, hanem csapattól csapatra továbbítva jut el hozzá. Így nézve a dolgot, el lehet hinnünk, hogy még az ő rossz lovaik is aránylag gyorsan megtehetik az egyik csapattól a másikig való rövidebb utat, de figyelembe véve azt, hogy a lovak nem állnak mindig váltásra készen, valószínű, hogy a gyalogfutók alkalmazásának kiterjedt szerepe van. Talán azért is, mert az egyes futó cigány kevesebb feltűnést kelt és szükség esetén könnyen elrejtőzhet. Mindenesetre bizonyos az, hogy ez a futárrendszer nagy teljesítményekre képes. Ehhez pedig két dolog kell: az egyik az egyes cigány csapatok gyors feltalálása, a másik pedig nagy futóképesség. Hogy a legtöbb cigány könnyen szedi lábait, az bizonyos. De néha olyan teljesítményeket is lehet megfigyelni, amelyeken méltán csodálkozhat az ember.

Magam is láttam egyszer Pécs környékén egy fiatal cigányasszonyt hírt vinni. Az út, amit futva meg kellett tennie, legalább is másfél kilométernyi volt; ebből én legalább hétszáz méternyi úton láthattam futni. Teljes erejéből szaladt, anélkül, hogy a futás sebességét csökkentette volna. És még hozzá a csecsemője a mellére volt kötve. Mosdós környékén egy cigány menekült csendőrök elől, akik utána lőttek volt. Mikor északi irányból a töltés közlébe ért, egy kanász látta, aki azonban sem a csendőröket nem látta, sem a lövést nem hallotta. Ez a kanász beszélt el, hogy a cigányon, amikor ő meglátta, már csak a gatyája volt rajta. Megállás nélkül rohant át a vasúti töltésen és mikor annak tetjére ért, futtában a gatyájából is kiugrott, hogy még könnyebben szaladhasson tovább.

De még ilyen teljesítmények mellett is bannulatos volt a cigánytávíró gyorsasága a következő esetben. Bacs környékén egy öreg cigánynak valami baja esett. Nem emlékszem már rá, hogy mi, lehet, hogy fegyverhasználat alkalmával sérült meg. A közelebbi hozzátartozói akkor valahol Marcalitól északra tartózkodtak, Barestől legalább nyolevan kilométer távolságra. Az eset után 24 óra múlva már Bacsra voltak több szekérral. Ez alatt az idő alatt a hírnek is, és visszafelé a szekereknek is meg kellett tenniük a nyolevan kilométert. Hogy hogyan csinálták, nem tudom, de tényleg megcsinálták.

Szólnom kell még a megtelepedett cigányokról is. A megtelepedett, faluk végeiben, kunyhókban, mondhatni állandóan lakó cigányok, de a muzsikuscigányok is, eredetileg olyan cigányoktól származnak, akik a vándorcigányok nemzetségeitől elszakadtak, még pedig csak ritkábban önkéntesen, legtöbbszörre kizárás, száműzetés által. Ez a körülmény az eredeti oka a kortorárok és a gletecsórék (l. 1925. évf. 69. lap) közötti nagy ellentétnek. Igaz, hogy az eredeti nemzetségi szervezet lassan-lassan bomlik, de a kétféle cigány közötti különbség még

mindig megvan. Az említett bomlást elősegíti és a kétféle cigány közötti ellentétet elmossa — igaz, hogy csak lassan és fokozatosan — az a körülmény, hogy újabban az igazi vándorcigányok közül is kezdenek egyesek megtelepülni. Ez a megtelepülés azonban a fent említettől lényegesen különbözik, mégpedig abban, hogy az ilyen megtelepülő vándorcigány továbbra is vándorcigány marad. Házat szerez ugyan, benne is lakik, de a vándorcigányokkal összeköttetésben marad és azok vállalkozásaiban részt vesz. Legfeljebb csak az a különbség, hogy a nagyobb vándorlásokban nem vesz részt, vagy csak rövid időre távozik el az ország más vidékeire. Vitéz Horváth Jónás tiszthelyettes nyomozásának leírásában említés van téve nagyobb számú olyan cigányokról, aki házat vett és mint „békés adófizető polgár“ él. Ebből az látszik, hogy ma ilyen háztulajdonos cigány sokkal több van, mint régebben volt. Hogy ezek ma milyen okból veszik a házat és milyen életmódot folytatnak, nem tudom. De azt tudom, hogy mintegy húsz évvel ezelőtt az ilyen háztulajdonos cigány még igen ritka volt, és akkor még jól meg lehetett figyelni azt a folyamatot, amelynek következtében a cigány házat vett.

Egyik-másik cigány ugyanis a különböző zsványságok, de főként lőkötések következtében számottevőbb pénzre tett szert, megvagyonosodott. Az ilyen azután, részben azért, mert az állandó hajszát megunt, részben pedig azért, hogy a csendőrség előtt háztulajdonosi minőségével takarózhassék, házat vett. Nem valami putrit, hanem rendes zselérházat belsősséggel. Tehette és tette ezt azért is, mivel a megszerzett pénze módot adott neki arra, hogy ne csak kizárólag bűnselekmények elkövetéséből éljen. Pénzét felhasználva, hivatasos lócsiszárnak csapott fel és mint ilyen, szabályszerűen vásárolt lovak adás-vevéseivel és cserélésével foglalkozott. Természetesen lopott ló is került a többi közé elég. Sőt éppen azért, mert nem lopott lovakkal is kereskedett, jobban tudta a lopottakat is értékesíteni, mint sátorlakó társai. Ezeknek továbbra is társuk maradt, vándorolt is velük. Igazi vándorcigány maradt továbbra is, ami még abban is meglátszott, hogy hogyan lakott a házában. Mert magába a házba legfeljebb csak télen ment be lakni, különben nem bírta ki a zárt falak között, hanem a ház végében felütötte a sátrát és szabad cigány módjára abban lakott. Hogy a mostaniak is így tesznek-e még, azt már nem tudom. De hogy ezek is megmaradtak az igazi vándorcigányok tagjainak, az vitéz Horváth Jónás tiszthelyettes nyomozásából nyilvánvaló. Hogy azután ez mindig így marad-e, hogy nem fognak-e vándorló társaiktól lassanként elszakadni, az a jövő titka.

Ugyancsak a vitéz Horváth Jónás tiszthelyettes nyomozásának leírásában van említés téve arról is, hogy éppen ezek a (baranyai) háztulajdonos cigányok Oroszországból jöttek vissza, ahová annak idején szüleikkel vándoroltak ki. Igen érdekes volna tudni, hogy miért jártak ki a cigányok Magyarországból Oroszországba és miért jöttek onnan megint vissza. Igaz, hogy vannak mindig olyan cigányok, akiket vándorlási ösztönük más, távolabbi országba is elhajt. Páris mellett is akadtak olyan cigánykaravánra, amelynek a feje magyarul tudott; a gyerekek már nem tudtak. De az éppen

Oroszországba irányuló vándorlás tömegesebb és azért is érdekes, mert a cigányok onnan előbb-utóbb — amint látszik — legnagyobb részét megint visszajönnek. Ennek a vándorlásnak az igazi oka ismeretlen, azt csak találgatni lehetne. Baranyamegyében, az én, 1908-ban szerzett tudomásom szerint, már akkor is voltak cigányok, akik Oroszországot már megjárták. Sőt éppen abban az évben igen sok cigány készült ki oda.

1908-ban ugyanis a környezetükben erkölcsi romlásnak kitett és züllésnek indult gyermekekre vonatkozólag akkor kiadott törvényes rendelkezéseket a pécsi szakaszparancsnokság a cigányokkal szemben akként szerette volna értékesíteni, hogy azok gyermekei erkölcsi romlásnak kitéteknek és züllésnek indultaknak nyilvánítván, tőlük elszeddessenek. E célból megkereste a szolgabírákat, de azok a kívánt eljárás elől kitértek, mégpedig azzal az indokolással, hogy még nincsenek olyan intézmények, amelyek a gyermekeket befogadhatnák, ami igaz is volt. Az akkori pécsi járásparancsnok azonban nagyot gondolt és — hogy legaiább az ő cigányait elriassa — elhíresztelte, hogy a cigányoktól el fogják venni gyermekeiket, még pedig június vagy július valamely meghatározott napján. A cigányok ezektől a hírektől valóban megijedtek és sokan közülök kiváltották útleveleiket Oroszországba. Magam is többet láttam. De az elindulást a járásörmester minden sürgetésére is csak egyre halogatták, főként azzal az indokolással, hogy nincs pénzük utiköltségre. Abban az időben én is sok cigánnyal beszéltem, akik kérdezősködtek, hogy igaz-e az, amit a járásörmester mond. Nem igen akarták elhinni, de mégis komolyan tartottak tőle. Ekkor volt módomban látni, hogy milyen nagyon ragaszkodnak a gyermekeikhez, ami ugyan nem csodálatos, de ilyen félvad népnél mégis eléggé meglepő. Sokan gyilkolással és gyújtogatással fenyegetőztek arra az esetre, ha a gyermekeiket elvonnák. Közben a járásörmester által kitűzött határidő elmúlt és a cigányok ittmaradtak. De, úgy látszik, mégis voltak, akik az útleveleiket felhasználták és nem lehetetlen, hogy azok az Oroszországból visszatért cigányok, akiket vitéz Horváth Jónás tiszthelyettes összefogdosott, éppen azok a gyerekek, akiket 1908-ban állami nevelésbe vétel fenyegetett. Ebből nem akarom azt a következtetést levonni, hogy az akkori tervet jó volna felújítani, ami sok nehézségbe ütközne és csak gondos előkészítés mellett és csak fokozatosan volna kersztülvihető, de mindenesetre gondolkozóba ejti az embert.

A pécsi járásörmesternél sikeresebben riasztotta el a cigányait akkor és a következő években Bernschütz József járásörmester, nagykanizsai járásparancsnok. Nagykanizsán és környékén olyanféle cigányok garázdálkodtak, mint a fentebb említett háztulajdonos lócsiszár-cigányok. Ezek azonban főként fegyveres rablással foglalkoztak. Különösen a Somogyszentmiklós és Bagolazsán körüli szőlőhegyekben garázdálkodtak, ahol egyidőben majdnem minden éjjel megtámadtak valakit puszkásan vagy a házában, vagy az úton. Bőrkabátban és gazdászkalapban jártak, vasúton másodosztályon utaztak. Egyszer még a város közepén épült nagykanizsai ferenczrendi zárdát is megtámadták. Bernschütz járásörmester azután kitalált valamit elle-

nük. Ha egy cigány kézrekerült, rögtön beletetováltatta a bal alsó karjába, hogy: *Nagykanizsa*. Az ilyen cigány azután lehetetlenné volt téve. Az ország bármely részén került is kézre, nem használt sem hamis név, sem keresztlevél, nagykanizsai volt, ott felismerték. Csakhogy én egy esetről sem hallottam, hogy egy ilyen megjelzett cigány kézrekerült volna. Ugy látszik, hogy mind kibujdosott az országból.

Az elmondottakhoz még csak azt akarom hozzáfűzni, hogy meghálálná a fáradságot, ha azok, akiknek módjukban van a cigányokra vonatkozólag olyanféle tapasztalatokra szert tenniök, mint amilyeneket ebben és a multkori cikkemben felsoroltam, azokat a *Csendőrségi Lapokban* röviden közölnék. Nem volna szükség arra, hogy az egész nyomozás leirassék, a cigányok eljárására vonatkozó észleletek rövid leírása elegendő volna. Ilyen észleleteket akkor is sokszor lehet szerezni, mikor tulajdonképpen nyomozás nem is folyik. Közlésükkel azok közkinccsé válnának, sőt az is lehetséges, hogy idővel bizonyos rendszerbe is lennének összefoglalhatók, ami, hogy nagy haszonnal járna, bizonyításra nem szorul.

Tanulságok

a helyi és személyi ismeret köréből.

Gyönyörű őszi idő. Napsütésben fürdik a vidék. Itt is, ott is, mindenfelé emberek, amint szorgalmasan gyűjtik a még kint levő terményt, amint boldogan viszik haza az „életet“. A legszebb vénasszonyok nyara. Két kakastollas csendőr jön a községből a köves út mentén. Mintha a napsugár is őket kísérené, ott hancurozik meg-megszilánva a szuronyokon.

A csendőrök lassan, komolyan lépegetve közelednek. Balról a fiatalabbik. Még szinte gyerek. Élénken tekintget körül . . . Nem is olyan régen még ő is ott dolgozott a mezőn, mint azok, az úttól jobbra és balra . . . Majd a jelenre és jövőjére gondol. Magasztos hivatására: Ő a törvény embere . . . Most indult első portyázó útjára. Még fülében cseng az eligazító parancs: „Tartsa nyitva a szemét! Ne csak nézzen, hanem lásson is meg mindent s amit nem tud, azt kérdezze meg“. Tekint is jobbra-balra. Ránéz járőrvezetőjére is . . . csaknem megszólal, de mégis hallgat. Nem meri zavarni parancsnokát, aki megy szótlanul, portyázik, talán csak azért, mert kell. Pedig az ifjúnak eszébe jutott a kacsa. Ott feküdt megdögölve a község utolsó háza előtt. Érezte, hogy ez nem rend, sőt valami paragrafus is eszébe jutott, mely ilyesmiről szól. Járőrvezetője azonban a dögöt látva, elfordult, morgott valamit s tovább ment. Így hát ő sem mert szólani.

A csendet szembejövő szekerek zörgése zavarja meg. Egyszerre csak a fiatal csendőr örömmel jelenti felfedezését:

— Ott azon a szekéren nincs névtábla!

— Lehet, hogy a másik oldalára szögezték, — feleli a járőrvezető s indul tovább, szinte haragosan, hogy a fiatal csendőr figyelmezteti őt. Ez azonban csak a feleletet hallja, igyekszik tudását is megmutatni és ezért jelenti:

— Hisz a névtábla csak a kocsik bal oldalára szögezhető.

— Jól van, majd beszélek az intézővel — mondja az öregebbik, mert ezek a szekerek a papok tanyájáról jöttek. Örül a fiatal csendőr, hogy új dolgokat hall s el is kezdi a kérdezősködést, hogy hol van a papok tanyája? Miért hívják azt annak? Ki az intéző? stb. Még több kérdést is intézett volna, de a járőrvezető közbeszólva odamondja: Majd megtud mindent, ha annyit fog portyázni, mint én, különben az a tanya ott van messze, a fáktól nem látszik, estére majd odaérkezünk. Ezzel — mint aki már úgy is túlságosan sok felvilágosítást adott — elhallgat, rágyújt kis pipájára s ballag tovább úgy, hogy száz lépésről rá lehetett mondani, hogy ez is csak „muszájból“ megy.

A legközelebbi dombnál eltűnik a járőr, nem látni már a kakastollat. A nap mosolyogva néz az őszi tájra, mintha semmi sem történt volna. Hej! pedig nagy eset a mai nap, annak a fiatal csendőrnek. Az első portyázás! S talán a jó szerencse is mellette lesz és bevonuláskor parancsnoka nem vizsgálta majd szigorúan a helyi és személyi ismeretből.

Ilyet eset is van. A járőrvezető pedig bizonyosan meg van győződve róla, hogy olyan jó járőrvezető, mint ő, nincsen a világon. Pedig még egy próbacsendőrt sem lehet reábizni!

*

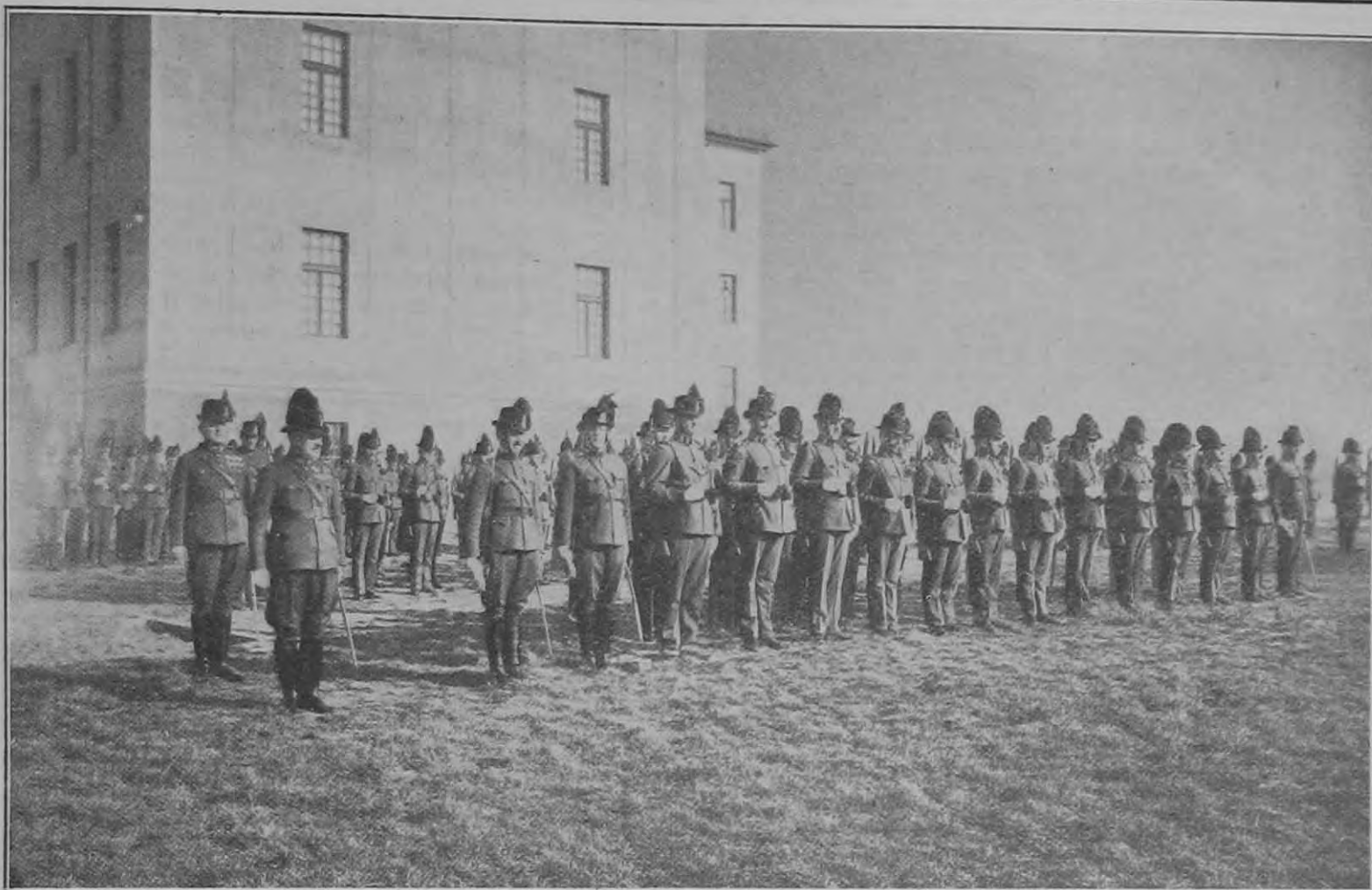
— Részletesen kell elsajátítani és szünet nélkül gyarapítani, mert nyomozó szolgálatban nem nélkülözhető! — Így beszél oktatás alkalmával az őrsparancsnok, mert a helyi és személyi ismeretről folyik a szó. A Cs. 23. az új utasításaink közül elsőnek jelent meg. Fontosságánál fogva meg is érdemli az első helyet, mert az ebben foglalt elveket mint márványkőbe vésett maradandó figyelmeztetést kell szem előtt tartania mindig annak a csendőrnek, aki a nyomozás terén eredményeket akar felmutatni.

Vége az oktatásnak, de az őrsparancsnok újabb munkára indul. Ellenőrző szolgálatba vezényelte magát.

Kiszámította, hogy a járőrt egy óra múlva a már messziről látható két szőlőhegy valamelyikén kell megtalálnia. Addig a környék csaknem sík, a szőlőkön túl hegyes és erdővel borított. A közelmúltban előfordult bűncselekmények: erdőégés, erdei kihágások és különösen szőlőlopások. A környéken besúgója egyik csendőrnek sincs.

Amíg ilyesmikről elmélkedik, gyalogösvényhez ért, melynek közelében a járőrnek el kell haladnia. Nem sokáig várt. Jön a járőr. Jelentkezés után az őrsparancsnok a helyi ismeretre vonatkozólag tesz fel kérdéseket. Kocsi- és gyalogutak hol és hová vezetnek? Hol vannak erdőátvágások? Erdőkerülők lakásai? Meddig tart egy-egy erdőőrnek a felügyeleti körlete? Kielégítő válaszok után a személyi viszonyok után érdeklődik. Az éppen előttük levő szőlőhegy birtokosairól, a munkásokról és a hegyen szétszórt házacskák állandó lakóiról csak bizonytalan felvilágosítást tud adni a járőr.

Lassan haladva, nagyobb szőlőbe érkeznek. Egy ember dolgozgat ott, kiről a járőrvezető csak

Képek a szombathelyi őrsparancsnokképző iskola ünnepélyes megnyitásáról: A vegyesdandár parancsnok megérkezését várja a zászlóalj. A jobb szárnyon Schill Ferenc ezredes, csendőrkerületi parancsnok áll.

annyt tud, hogy N. N. szőlőbirtokos vincellérje. Közelédnek, már csaknem el is haladnak az úton, amikor az öreg köszön. Fogadják s az őrsparancsnok odaszól:

— Milyen lesz a termés, öreg?

— Hát csak meglehetősen, ha az Isten csapást nem ad.

— Talán csak nem lesz baj, — mondja az őrsparancsnok — és beérik szépen. De látszik is, hogy gondosan és alaposan meg van munkálva, már pedig a munkát visszaadja a szőlő termésben.

— A gazdám meg van elégedve eddig, de hát iparkodtam mindég és tessék elhinni, tiszthelyettes úr, én nem sajnálom a munkát, meg utána nézek a napszámosoknak is, pedig néha egész csapat dolgozik itt. A múlt héten láthatta az őrmester úr, amikor szintén erre járt.

A csendőrök köpenyben vannak, a rendfokozati jelzés alig látszik, de az öreg ember mégis helyesen beszél, meg is jegyzi az őrsparancsnok:

— Látom, hogy maga is a régi katonákból való még. — Az öreg egy kissé meglepődik, de azután büszkén vágja ki:

— Biz'én szakaszvezető voltam az én időmben és három évig szolgáltam a császárt.

Az őrsparancsnok dicséri a régi jó altiszteket: — Nyolcvan éves korában is meglátszik bárkin a járásáról, no meg az egyenes és becsületes viselkedéséről, hogy milyen katona volt. Az öreg pedig nekimelegedve mesél vitézi életéről. Az őrsparancsnok lassan észrevétlenül áttereli a szót a szomszédos birtokosokra, alkalmazottakra és munkásokra. Olyan személyekről kérdezősködik, akiket ismert.

Helyes választ, hű képet kap. Látva, hogy az öreg igazat beszél, az őrsparancsnok most már az ismétlődő lopásokkal hozakodik elő. A vincellér a környéken lakókról fontos adatokat szolgáltat, anélkül, hogy tudna róla. Tőle tudják meg a csendőrök, hogy az egyik vadór hol szokta eladni a tilosban lőtt vadat. Ezt majd később felhasználják.

A csendőrök barátságosan elköszönnek, az őrsparancsnok pedig a járőrnek menetközben elmagyarázza, hogy ilyesféleképpen kell beszéltetni az embereket, mert csak így tudhatunk mindenről. Az öreg még önkéntesen jó besúgóvá is válhatik, csak megfelelően kell vele továbbra is bánni.

Az őrsparancsnok és később a járőre is bevonultak s a jól végzett munka után meglegedett érzéssel tértek pihenni.

A helyi és személyi ismeret gyarapításának és az ismeretek kibővítésének módzatait utasításunk felsorolja, de mindebbe csak a személyes érintkezés önt lelket és értéket. Itt már a csendőr egyénisége, tudása lép előtérbe, mert erre csak elvi útmutatást lehet adni. Tudni kell az emberekkel bánni, őket megfelelően beszéltetni s azután úgy szavaikat, mint tetteiket *mérlegelés* után helyesen megítélni.

„Gyanus, aki él!“ A csendőr nem hisz senkinek, tehát a már ismerni vélt embereket is törekszik más és más oldalukról megismerni.

Általános alaptétel, hogy mindenki szívesen beszél a foglalkozásával kapcsolatos dolgokról, továbbá arról, amire büszke, vagy ami hiúságának kedvez. A büszke ember általában szűkszavú, ellentétben a hiúval, aki mindig bőbeszédű. Vér-

mérséklet szerint természetesen ezek a megnyilvánulások mások és mások.

A büszkeség az a meggyőződés, hogy másoknál többet érünk; önmagunk nagyratartása. Hiúság az a törekvés, hogy az emberek másoknál többet érőknek tartsanak. A hiú szívén viseli, hogy egyéniségéről mások miként vélekednek, de azzal kevésbé törődik, hogy egyénisége valójában milyen. „Édes gyönyörűség kél annak arcán, kit dicsérik.”

A becsületes ember igyekszik gyarlóságait leküzdeni úgy, hogy azok cselekvéseire döntő befolyással ne legyenek. Mindezek ellenére minden emberben van több-kevesebb gyarlóság. Ezeknek a gyarlóságoknak az ismerete és kihasználása fontos eszköz a tapasztalt és gondolkozó csendőr kezében, ha az apró emberi gyöngeségeken keresztül a belső, igazi egyéniséghez férkőzik.

P—f.

A modern lovasság.

Irta: Ruhwerthi RAPAICS DEZSŐ őrnagy.

A világháborúlezaajlása után sokan hitték azt, hogy a lovasság elvesztette létjogosultságát. Erre az adott okot, hogy majdnem az egész világháború alatt az ellenfelek állásharcot folytattak. Ennek az lett a következménye, hogy a lovasságot legnagyobb részben megfosztották lovaitól és mint gyalogságot alkalmazták.

A sereglovasság, azaz a lovashadosztály alkalmi fegyvernem, melyet, ha alkalmazására nincs szükség, pihentetünk. Döntő pillanatokban azonban a legnagyobb teljesítményeket követeljük meg tőle. Döntő csaták és ütközetek után a siker kiaknázására és üldözésre; veszített csaták és ütközetek után a visszavonulás fedezésére vagy a hadseregek között keletkezett hézagok kitöltésére mindig kéznél kell lennie egy pihent és ütésre kész lovasságnak.

Ha a világháborút tanulmányozzuk, számtalan példából láthatjuk, hogy a lovasság hányszor volt nélkülözhetetlen és hányszor lett volna rá okvetetlen szükség.

A jövő háborúban az ellenfeleknek az lesz a törekvésük, hogy az arcvonalak ne merevedjenek meg, azaz hogy az állásharcot elkerüljék és hogy a döntést mozgóharcra menettel hamarabb kieroszakolják. Ez a törekvés a lovasság létjogosultságát még inkább fokozza.

A sereglovasság egyik legfontosabb feladata a távolfelderítés. Ebben a feladatban a repülő a lovasságnak hatalmas segítőtársa ugyan, de azt teljes mértékben pótolni nem tudja. A felderítésben a lovasság és a repülő kiegészítik egymást.

A repülő nagy gyorsaságánál fogva nagy távolságra, azaz az ellenség mélységében való felderítésre, valamint nagy területek gyors, általános átfuttatására alkalmas.

Ezzel szemben a sereglovasság a felderítést kisebb távolságban végzi és felderítése inkább szélességben érvényesül. Megállapítja az ellenség arcvonalát és mozgásait, az ellenséggel érintkezésben marad, felderíti a helységek és erdők megszállását, azaz oly területeket is, melyeket a repülő nem képes felderíteni; ezenkívül a terepfelderítést is végzi és az ellenséggel felvett érintkezést fenntartja. A repülőfelderítést az időjárás megbéníthatja, a lovasfelderítést ettől független. A repülőfelderítés nem biztosíthatja a felderítés folytonosságát, csakis a repülő és a lovasság együttműködése fogja meghozni a kívánt sikert.

A felderítésben eredményt rendszerint csak harc árán érhetünk el. A lovasságnak a mozgékony és a gyorsaságon kívül tüzerővel is kell rendelkeznie. Tüzerőjének fokozására kerékpáros alakulatokkal, gépkocsin vagy kocsin szállított gyalogsággal, páncélgépkocsikkal és mozgékony harcgepekkel erősítik meg. Ezen utóbbi alakulatok, illetve harcgepek azonban ma-

gukban nem képesek a lovasságot pótolni. Ha a lovasságot az előbb felsorolt alakulatokkal és harcgepekkel meg is erősítjük, mindig a lovasság marad a főfegyvernem, melynek mozgékonyágát a megerősítésnek nem szabad gátolnia.

A modern sereglovasságot egy repülőszázaddal és kellő számú modern — főleg vezeték nélküli — híradóeszközzel is el kell látni.

A sereglovasság megerősítésére a modern, mozgékony harcgepek közül tekintetbe jönnek:

1. a páncélgépkocsik, melyekbe géppuskák vagy kis ürméretű ágyúk vannak beszerelve. Egy-egy páncélgépkocsi 3—6 embert képes befogadni. A páncélgépkocsi csak műúton vagy szilárd talajú terepen tud mozogni. Hátrafelé is futhat megfordulás nélkül. Rendes meneteljesítménye óránként 15—20 km.; legnagyobb sebessége óránként 65 km. A páncélgépkocsikat rendszerint szakaszokkébe vonják össze. Egy-egy ilyen szakasz két géppuskából, két ágyúval felszerelt páncélgépkocsiból és egy híradó páncélgépkocsiból áll, az utóbbi rádió- és fényjelző-készülékkel van ellátva, s azonkívül úgy van felszerelve, hogy az állandó állami távbeszélőhálózatba is bekapcsolhatja magát.

2. Messzehordó gépkocsizó ágyúk.

3. Gépkocsi-mitrailensek (géppuskák), melyek szilárd talajon minden terepen, hegynek fel és le, sőt sekély mélységű vizeken át is haladhatnak. Sebességük óránként átlag 25 km.

4. Autó-chnillek, azaz hernyós szerkezetű gépkocsik, melyek az út- és terepviszonyoktól függetlenül mozoghatnak. Ezek tudják a lovasságot leginkább bármely terepen bárhová követni. Az autó-chnille vagy géppuskával vagy ágyúval van felszerelve.

5. Az one-man-tank, azaz egy ember részére készült és géppuskával ellátott harcgepi. Ez az úton kerekeken futhat, egy perc alatt átállítható hernyószerkezetre, mellyel bármely terepen mozoghat. Óránkénti sebessége átlag 30 km.

Híradás céljából a modern sereglovasság rádióval felszerelt gépkocsikkal is el van látva. A gépkocsizó rádióállomás a jelenleg rendszeresített készülékekkel menetközben 50 km. körzetből képes jeleket felvenni, két, mozgásban lévő gépkocsizó rádióállomás pedig 5—6 km. körzeten belül képes egymással levelezni. Ha a gépkocsizó rádióállomással nagyobb távolságra kell adni, akkor a gépkocsi megáll és 8 percen belül 30 km. távolságra képes a forgalmat lebonyolítani.

A motorteknika, amely a háború befejezése óta is óriási fejlődött, lehetővé teszi, hogy a sereglovasságot mozgékony harcgepekkel is felszereljék. Ezekre a lovasságnak feltétlen szüksége van, de ezek a lovasságot, mint fegyvernemet nem pótolhatják, mert mégis csak a lovasság marad a legmozgékonyabb fegyvernem, mely az úthálózattól független és így a terepen mindenütt használható.

Lássuk most már, hogy a sereglovasságra a legfontosabb feladatán, a felderítésen kívül még milyen egyéb feladatok hárulnak? A harc előtt a leplezés és egyes fontos pontok rövid ideig tartó megszállása és tartása. Harc alatt támadás az ellenséges haderők szárnyai, oldalai, háta de különösen hátsó összeköttetései ellen. Saját haderők védelme az ellenség hasonló vállalkozásai ellen, kivételesen mint gyorsan mozgó tartalék. Harc után az üldözés vagy a visszavonulás fedezése (L. Gy. Sz. 1. füzet 1. pont), melyeknél a lovasság nélkülözhetetlen.

Mozgékonyágával és gyorsaságával nagy területen haladhat át és tüzerőjét odaviheti, ahol ezt a harc követelte helyzet megkívánja (L. Gy. Sz. 1. F. 1. p.).

A lovasságot elvileg csak olyan feladatokra szabad alkalmazni, melyekben különleges előnyei és képességei érvényesülnek.

Ma már a lovasság haremódja megváltozott. Ma fő haremódja a tűzharc. Éppen ezért szükséges tüzerőjét korszerű harcgepek beosztásával növelni. A lovasroham végrehajtásának módja is megváltozott. A rohamhoz szétbontakozó nagy tömegek helyébe a szétszórt csoportokban, több oldalról előnyomuló egységek tűzzel támogatott rohamhoz való tömörülése lépett.

Mivel a lovasság haremódját a csoportokban és a széles arcvonalon való harc jellemzi s mivel a siker